

Yil 8 | Sayı 43 | Mayıs 2026 | 180 TL | ISSN 2757 - 5020

GELİŞİM ERZURUM

İnsan Doğramacı

eğitime adanmış bir ömür

içindekiler

- 02** Sunuş
Prof. Dr. Gülsev Akay KALE
- 03** Türkmen Beyi
İhsan Doğramacı Ve Erzurum
Dr. Sıtkı Yılmaz KUŞKAY
- 07** Söyleşi
Dinçer AKIŞ
- 10** Erzurum'un Hafızasında
Prof. Dr. İhsan Doğramacı
Mehmet Rifat ÖZKURT
- 12** Milyonculuk Geleneği Ve Eğitime
Adanmış Servet:
İhsan Doğramacı Üzerinden Bir
Medeniyet Okuması
Lokman LOKMACI
- 16** Prof. Dr. İhsan Doğramacı:
Kişisel Bir Anı
James SWETZ
- 18** Kapıları Açan Bir Ömür
Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın Ardından
Kaya Melikşah DUMLU

- 22** Bir Diz Dibi Medeniyeti:
Heybet Han'ın Gölgesinde
Büyüyen Bir Ömür
Edanur BAKAN
- 24** İhsan Doğramacı
Dr. Şemsettin KÜZECİ
- 27** Bilkent Senfoni Orkestrası Ve İhsan
Doğramacı:
Türkiye'nin Uluslararası Sanat Elçisi
Deniz AKYÜZ
- 31** Sözün Kifayetsizliği
Oya CANGÜLOĞLU
- 33** Bir Hayalin İzinde
İhsan Doğramacı'ya Vefa
Murat ÖZTÜRK
- 35** Tanımadan Sevmek,
Yaşayarak Borçlanmak
Hira Nur KARAPINAR

GELİŞİM ERZURUM

Palandöken Gelişim
Derneği'nin yayın organıdır.

ISSN: 2757-5020

YIL 8 | SAYI 42
Mayıs 2026 | 180 TL

İmtiyaz Sahibi

Lokman LOKMACI

Yazı İşleri Sorumlusu

Numan ÜN

Sayfa Tasarımı

Edanur BAKAN /Alfabê

İletişim

Solakzade Mahallesi
2. Marketler 13. Çarşı Sokak
Palandöken/Erzurum
0 (530) 544 76 72

gelisimerzurumdergisi

Baskı & Cilt

BERİKAN OFSET MATBAA
Gersan Sanayi Sitesi
Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika Numarası

47109

© Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, şiir ve fotoğraflar elektronik ortamlar da dahil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yayımlanan eserlerin tüm mesuliyeti yazarlarına aittir.

SUNUŞ

Ben doktor Gülsev Akay Kale. Ailemin ilk çocuğu olarak 1947 yılında İstanbul'da dünyaya geldim. Asker bir babanın kızı olarak öğrenim hayatım ülkemizin değişik illerinde geçti. 1957-1960 yılları arasında ortaokulu o zamanki ismi ile Karaköse olan Ağrı Naci Gökçe Lisesi'nde okudum. O yılları hayatımdaki en güzel zaman dilimi olarak hatırlarım. Geçek dostluğu, zorlu kış şartlarında okula ulaşabilmek için çevre köylerden yürüyerek gelen arkadaşlarımdan aldığı mücadeleyi, öğrencilerin getirdiği yakacakla ısınan sınıfları yaşayarak öğrendim. O dönemlerde Doğu Anadolu'nun "inci"si olarak adlandırılan Erzurum'u çok sık ziyaret eder, ailemle birlikte Saray Sinemasında film izlerdik. Bu güzel şehri gezmek, bizim için büyük bir keyifti. Bugün geçmişi düşündüğümde o yıllarda kurulan bu bağın sonraki yaşamımda aldığım kararlarda etkili olduğuna inanırım.

Üniversiteyi İhsan Doğramacı Hocamız'ın Türk Yükseköğretimine kazandırdığı Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde okudum. İlk öğrencisi ve mezunuyum (1963-1969). Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dalında uzmanlık eğitimimi tamamlayarak 1980 yılında Doçent, 1988 yılında ise profesör oldum.

1983'de Hocamız'ın YÖK Başkanı olduğu dönemde kuruluşunda büyük emekleri olan Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne 1,5 yıl süre ile "öğ-

retim üyeleri rotasyonu" programı gereğince çocuklarımı Ankara'da bırakarak, eğitim amaçlı Erzurum'a geldim. Eşim Dr. Nuri Kale, Çocuk Cerrahisi Anabilim Dalını kurdu. Bu dönemde bizlere yardımcı olan, ev sahipliği yapan hekim arkadaşlarımla sevgiyle, aramızdan ayrılan hocaları başta Sayın Muzaffer Kürkcüoğlu olmak üzere rahmet ve saygıyla anıyorum. Daha sonraki yıllarda Doğramacı Hocam'ın da katıldığı Türkiye Milli Pediatri Derneği'nin 2001 yılındaki kongre ve toplantılarında Erzurum ve çalışma arkadaşlarımla tekrar ziyaret etme şansına sahib oldum.

16 Aralık 2021 tarihinde; 2004 yılından bu yana üyesi bulunduğum İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Mtevelli Heyeti'nin aldığı kararla BELS'in fikir babası ve kurucusu olan Sayın Prof. Dr. Ali Doğramacı Hocamız'dan başkanlık görevini devraldım.

Prof. Dr. Gülsev Akay KALE

Sağlıkla büyüyen nesillerin eğitim ve öğretimden çağdaş düzeyde faydalanmalarını sağlamak amacıyla kurulan Bilkent Erzurum Laboratuvar Okulu'nun değerli mensupları, öğretmen ve yöneticileri, üniversite öncesi temel eğitimin yüksek öğretimde kalite ve verimliliği belirleyen en büyük etken olduğu inancıyla görevlerini başarıyla sürdürmektedirler.

Kurucumuz'un "Daha İleriye ... En İyiye" ilkesi doğrultusunda onun ideallerinin gerçekleşmesinde gösterilen çaba, verilen emekte, eğitim ve öğretim ekibi kadar, Erzurum halkının da büyük katkılarının olduğuna inanıyor, bu tarihi şehri özel kılan tüm değerlere kuşaklar boyu sahip çıkılmasını gönülden diliyorum.

Saygılarımla..

Mart, 2026

TÜRKMEN BEYİ İHSAN DOĞRAMACI VE ERZURUM

Dr. Sıtkı Yılmaz KUŞKAY

**Beni Türk Hekimlerine
Emanet Ediniz!**

Mustafa Kemal Atatürk

Türkiye’de Tıp Eğitimi’nin geliştirilmesi yeni Türk Cumhuriyeti’ne nasip olmuştur. Özellikle 19. yüzyılda savaş meydanlarında ve cephe gerisinde yaşayan yabancı doktorların insafına terk edilen subay, asker ve yöre halkımızın sağlığı, büyük dramlar, acı ve kayıplar içinde geçmiştir. Cumhuriyeti kuran kadro savaş meydanlarından geldiği için bu eksikliği bilen en önemli kişilerdi. 1827’de Darülfünun bünyesinde kurulan İstanbul Tıp Fakültesi Osmanlı Devleti’nden Cumhuriyetine gelen tek tıp fakültesi idi. 1915 yılında Osmanlı Devleti sınırları içerisindeki Türkmenlerin çoğunlukta olduğu Erbil’de Doğramacı ve Kırdar ailesinden İhsan bey doğdu. Üniversite tahsiline Bağdat’ta başlayan İhsan Doğramacı tıp tahsilini her Türkün rüyası olan İstanbul’a gelerek 1938 yılında bitirdi. Cumhuriyetimizin ilk yıllarında Türkiye’de toplam hekim sayısı 554 idi. 1937 yılında TBMM’nin açılış töreninde M.Kemal Atatürk An-

Prof.Dr.İhsan Doğramacı(1915-2010)

kara ve Van Gölü havzasında üniversite kurulmasından söz etmişti. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi’nin kurulması II.Dünya Savaşı şartlarından dolayı ancak 1945 yılında gerçekleşebildi. Doğuda bir

üniversite kurulması fikri ancak 1957 yılında 6990 sayılı kuruluş kanunu ile “Erzurum Atatürk Üniversitesi” ile başlandı. Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi’nin 1962 yılında kuruluşu ,kendisinin kuruluşuna

büyük destek veren Hacettepe Tıp Fakültesi'nden bir yıl önce olması da hayli ilginçtir.

➤ Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin Kuruluşunun İlginç Hikayesi

Üniversite Rektörü Prof. Dr. Eyüp Hızalan başkanlığında toplanan üniversite yönetimi, 6 Haziran 1962'de Ziraat ve Fen-Edebiyat fakültelerinden sonra Tıp Fakültesi kurulma-

Prof. Dr. Eyüp Hızalan

sına karar verdi. Bu karar, 15 Haziran 1962'de Millî Eğitim Bakanlığına iletildi. Önünü Hükümeti'nin Millî Eğitim Bakanı Dr. Şevket Raşit Hatiboğlu, bu talebi 12 Temmuz 1962 tarihinde onaylayarak üniversiteye gönderdi ve böylece hukuki süreç tamamlanmış oldu.

Tıp Fakültesi'nin kuruluş yıllarında Cumhurbaşkanı'nın Erzurumlu Cemal Gürsel Paşa olması da oldukça önemlidir. Tıp Fakültesi projesinin kalkınma planına alınması ve gerekli yatırım ödeneklerinin sağlanması için Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatına başvurulmasına; ayrıca gerekli öğretim üyelerinin temini ve bu amaçla görüşmelerin yapılmasına karar verildi. Bu doğrultuda Atatürk Üniversitesi

Rektörü Prof. Dr. Eyüp Hızalan, her ikisi de hekim olan Dr. Muzaffer Kürkcüoğlu ve Dr. Tali Ural'ı görevlendirdi.

Devlet Planlama Teşkilatına sunulmak üzere gerekli dosya hazırlanarak 1963 yılında teslim edildi. Ankara Üniversitesi bünyesinde, Prof. Dr. İhsan Doğramacı başkanlığında oluşturulan Hacettepe Tıp Merkezi'nin, Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi için iyi bir örnek olduğuna inanan Dr. Kürkcüoğlu ve Dr. Ural,

Prof. Dr. Muzaffer Kürkcüoğlu

Rektör Prof. Dr. Eyüp Hızalan'ı ikna ettiler. Bunun üzerine gerekli öğretim üyelerinin temini amacıyla Ankara ve İstanbul'a gidilmesine karar verildi.

Ankara'ya giden ekip, burada Doğramacı ile telefonla görüştü. Dr. Kürkcüoğlu ve Dr. Ural, Doğramacı'dan son derece olumlu karşılık aldılar. Doğramacı da aynı heyecanla kendilerini beklediğini ve bu işlerin gecikmeye ya da ihmale gelmeyeceğini ifade etti. Prof. Dr. İhsan Doğramacı gibi yurtsever bir bilim insanının liderliğinde, sınırlı sayıda doçentle aynı anda iki tıp fakültesi kurma girişimi, büyük bir cesaret ve özveri örneği olarak değerlendirildi.

4 Nisan 1963 tarihinde İh-

san Doğramacı, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin kuruluş çalışmalarını başlattı. Doç. Dr. Doğan Karan, Dr. Muvaffak Akman, Dr. Muzaffer Kürkcüoğlu ve Dr. Tali Ural arasında görev dağılımı yaparak sürecin hızlandırılmasını sağladı.

17 Temmuz 1963 tarihinde, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin kuruluşu için Ankara Üniversitesi Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi ile iş birliği protokolü im-

Prof. Dr. Tali Ural

zalandı. Doğramacı ve Rektör Hızalan tarafından imzalanan protokol, Millî Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Öktem tarafından da onaylandı.

İmzalanan protokole göre ilk öğrencilerin temel bilimler (F.K.B.) eğitimleri Ankara'da sağlanacak; ayrıca 7 yıl boyunca öğretim üyesi ve diğer akademik personel Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi tarafından temin edilecekti. İki fakülte arasındaki bu iş birliği 1973 yılına kadar devam etti.

Bu protokolle, Prof. Dr. İhsan Doğramacı başkanlığında yedi kişiden oluşan bir danışma kurulu da oluşturuldu. Kurulda Prof. Dr. Doğan Karan, Prof. Dr. Sabahattin Payzın ve

Prof.Dr.Ali Ertuğrul

Doç. Dr. Nusret Fişek'in yanı sıra Atatürk Üniversitesi temsilcileri olarak Dr. Muzaffer Kürkçüoğlu ve Dr. Tali Ural yer aldı. Millî Eğitim Bakanlığını temsilen ise Yükseköğretim Genel Müdürü görevlendirildi.

Henüz yeni tamamlanmış olan Erzurum Numune Hastanesi binası, Sağlık Bakanlığı tarafından 10 yıl süreyle Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesine tahsis edilerek klinik ve eğitim faaliyetlerinin başlatılması sağlandı. Kurulan fakültenin ilk dekanı ise Prof. Dr. Muharrem Köksal oldu.

➤ Atatürk Üniversitesi

Tıp Fakültesi'nin Gelişme Dönemi

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi dekanlığına, 1966 yılının Şubat ayı başlarında Prof. Dr. Ali Ertuğrul gönüllü olarak aday olmuş ve Hacettepe Tıp ve Sağlık İlimleri Fakültesi Profesörler Kurulu tarafından seçilmiştir.

12 Şubat 1966'da, Erzurum Doğu Ekspresi'ne bağlanan özel bir vagonla 33 kişilik doktor grubu Erzurum'a gelmiş ve istasyonda Erzurumlular tarafından davul-zurna eşliğinde büyük bir coşkuyla karşılanmıştır. Böylece doktor bakımından büyük eksiği olan Numune Hastanesi birden canlanmış; Doğu Anadolu Bölgesi'nden binlerce hasta akın ederek tedavi olmuştur.

Ortaokul ve lise eğitimini Erzurum'da tamamlamış olan Dekan Prof. Dr. Ali Ertuğrul, 6 Ocak 1967 - 17 Ekim 1967 tarihleri arasında yürüttüğü rektörlük görevi sırasında da üstün cesareti ve birikimiyle Erzurum'da tıp ve sağlık eğitimi ile hizmetlerinin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır.

1968 yılına gelindiğinde, Tıp Fakültesi Morfoloji (Temel Tıp) binası 19 Eylül 1968'de açılmış; 650 yataklı Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin temeli ise dönemin Başbakanı Süleyman Demirel tarafından atılmıştır. Aynı yıl, Tıp Fakültesi'nin öğretim üyesi ve yardımcılarının sayısı 170'e yükselmiştir. Yapılan ek yatırımlarla Numune Hastanesi'nin yatak kapasitesi 300 artırılarak 750'ye çıkarılmıştır. İlk mezunlar 1970 yılında verilmiştir. 1972 yılında ise Araştır-

ma Hastanesi binaları tamamlanmış ve Tıp Fakültesi'nin Numune Hastanesi'nden yeni tesislere taşınması sağlanmıştır.

Bugün itibarıyla Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin yatak sayısı 1419, toplam personel sayısı 3632'dir. Poliklinik hizmeti alan ve tedavi gören hasta sayısı ise yıllık yaklaşık 1,2 milyon kişiye ulaşmıştır. Bu özelliğiyle, Doğu Karadeniz'den Güneydoğu Anadolu'ya uzanan ve yaklaşık 5-6 milyon nüfusu kapsayan geniş bir bölgeye hizmet vermektedir.

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi, bugüne kadar 7 binin üzerinde mezun vermiş; birçok tıp fakültesinde görev yapan yüzlerce akademisyen yetiştirmiştir. Ayrıca pek çok üniversitenin tıp fakültesinin kurulmasına öncülük etmiş veya destek sağlamıştır.

➤ Doğramacı'nın Erzurum'a İlgisi Tıp Fakültesi ile Sınırlı Kalmadı

Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın Erzurum'a olan ilgisi, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi ile sınırlı kalmamıştır. Onun kurduğu Bilkent Üniversitesi projesi kapsamında, uluslararası standartlarda eğitim verecek laboratuvar liselerinin kurulması kararlaştırılmıştır. TBMM'nin 2006 tarihli ve 5526 sayılı kanunıyla Erzurum, Malatya, Şanlıurfa ve Van'da birer laboratuvar lisesi açılmasına izin verilmiştir. İlk lise 2007 yılında Erzurum'da açılmıştır. Bilkent Erzurum Lisesi yaklaşık 19 yıldır faaliyet göstermekte ve çoğunluğu

Prof. Dr. Muharrem Köksal

burslu öğrenciler olmak üzere uluslararası standartlarda eğitim vermektedir.

➤ **Doğramacı, Irak'ta Yaşayan Türkmen Kardeşlerimizin Mutluluğunu Göremedi**

Türkmen beyi, yurtsever ve büyük bir akademisyen olan Prof. Dr. İhsan Doğramacı; Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Teşkilatı'nın birçok uluslararası projesinde liderlik ve danışmanlık yapmış önemli bir sağlık insanıdır. Türkiye'de Atatürk Üniversitesi ve Hacettepe Tıp Fakültelerinin kurucusu; Hacettepe ve Bilkent Üniversi-

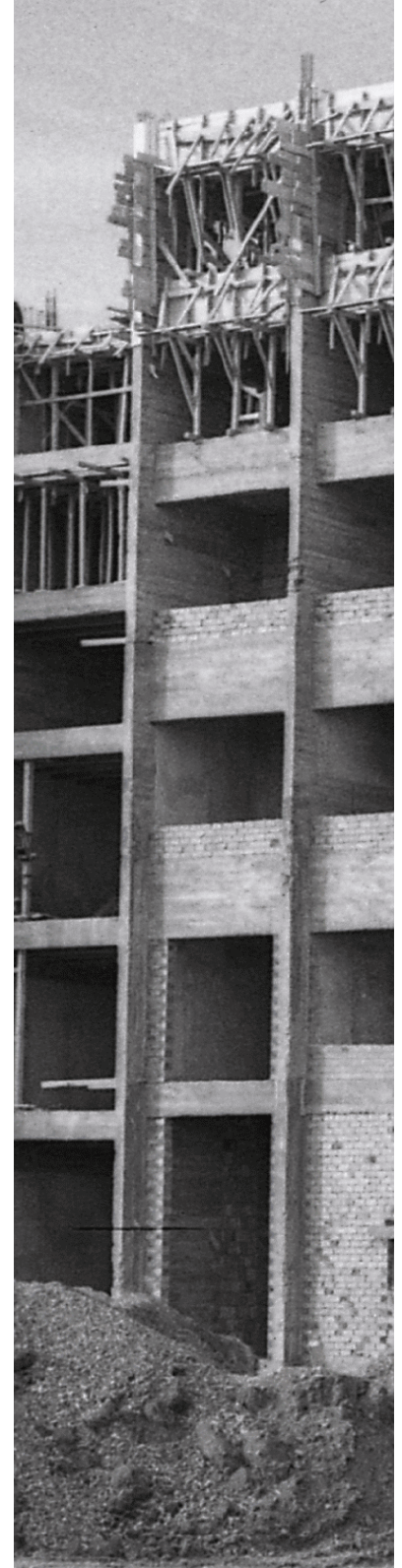
telerinin kurucu rektörü olan Doğramacı, kurduğu vakıflarla birçok eğitim ve sanayi kuruluşunun hayata geçirilmesine öncülük etmiştir. Yetiştirdiği binlerce öğretim üyesi ve bilim insanının zihinlerinde ve Türk milletinin kalbinde daima yaşayacaktır.

Ancak, doğduğu topraklarda yaşayan Türkmen kardeşlerinin mutluluğunu görememiştir. Irak ve Suriye'de yaşayan Türkmenler, uzun yıllar boyunca zor şartlar altında varlık mücadelesi vermiştir.

2010 yılında aramızdan ayrılan Prof. Dr. İhsan Doğramacı'yı minnet ve rahmetle anıyorum. Erzurum'un ekonomisi, eğitimi ve sosyal hayatı açısından büyük öneme sahip olan Atatürk Üniversitesi ve Bilkent Lisesi'nin kuruluşu ve gelişmesinde emeği geçen herkese, bir Erzurumlu olarak teşekkür ederim.

Teşekkür

Bu yazıyı hazırlarken görüşlerinden yararlandığım Doğramacı Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Prof. Dr. Gülsev Kale ile Prof. Dr. Süheyla Özkutlu, Prof. Dr. Teksin Eryılmaz, Prof. Dr. Sevinç Kuşay, Prof. Dr. Şule Karakelleoğlu, Prof. Dr. Mut Şafak, Dr. Zakir Araz, Dr. Ali Gürcan ve Dr. Sıtkı Soner Kuşay'a teşekkürlerimi sunarım.

*Atatürk Üniversitesi
Tıp Fakültesi inşaatı*

SÖYLEŞİ

 Dinçer AKIŞ

Eğitim dünyasının öncülerinden biri olan İhsan Doğramacı, Türkiye’de modern eğitim anlayışının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Kurduğu vakıflar ve eğitim kurumlarıyla, gençlerin akademik ve kültürel gelişimine öncülük eden Doğramacı’nın vizyonu, bugün hâlâ eğitim camiasında ilham kaynağı olmaya devam ediyor.

Biz de bu sayımızda, Bilkent Erzurum Laboratuvar Okulları Lise Müdürü Dinçer Akış ile bir araya gelerek, Doğramacı’nın eğitim alanındaki etkilerini, öğrenciler üzerindeki izlerini ve modern eğitim yaklaşımlarını konuştuk. Akış’ın deneyimleri ve gözlemleri, Doğramacı’nın mirasının günümüzde nasıl yaşatıldığını anlamamıza ışık tutuyor.

Söyleşimiz, eğitim ve kültür mirasının bugüne taşınmasına dair önemli ipuçları sunuyor ve okurlarımızı Türkiye’nin eğitim vizyonunu daha yakından tanıtmaya davet ediyor.

➤ **Erzurum’da bir Bilkent okulunun bulunması birçok kişi için özel bir anlam taşıyor. Öncelikle bize Bilkent Üniversitesi geleneğinin Erzurum’daki**

yansımaları ve okulunuzun kuruluş hikâyesini anlatır mısınız?

Bilkent Erzurum Laboratuvar Okulları, TBMM tarafından kabul edilen 5526 sayılı kanunla hayata geçirilen, Erzurum merkezli bir eğitim ve bölge geliştirme projesidir. Bu kanunla Bilkent Üniversitesi’ne Erzurum, Malatya, Van ve Şanlıurfa illerinde eği-

tim bilimleri enstitüleri ve bu enstitülere bağlı laboratuvar okulları açma yetkisi verilmiştir. İhsan Doğramacı Vakfı tarafından en ileri teknik imkânlarla kurulan okulumuz, bu vizyonun ilk ve öncü adımıdır. Erzurum’un bu projede ilk şehir olarak seçilmesi tesadüf değildir. Kurucumuz İhsan Doğramacı (Hocabey), Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi’nin kuruluşunda bizzat görev almış ve bu şehrin geli-

şimine her zaman büyük bir önem vermiştir. Hocabey'in Erzurum ile önceki yıllardan tanışıklığı ilk adımın Erzurum'da atılmasında önemli bir rol oynadığını düşünüyorum.

Okulumuzun temel amacı, uluslararası yüksek standartlara sahip bir eğitim ortamını Türk Milli Eğitimi'nin temel ilkeleriyle buluşturmaktır. Öğrencilerimizi; Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, milli ve manevi değerlerimizi içselleştirmiş, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı sorumluluklarını bilen duyarlı bireyler olarak yetiştiriyoruz. Erzurum'un kültürel zenginliğini modern bir eğitim disipliniyle harmanlayarak hem kendi haklarını koruyan hem de başkalarına saygı duyan donanımlı nesilleri geleceğe hazırlıyoruz.

➤ **Bugün geriye dönüp baktığınızda, İhsan Doğramacı'nın Türkiye'de eğitim alanında ortaya koyduğu yaklaşımın en ayırt edici yönü sizce nedir?**

Hocabey'in eğitim yaklaşımındaki en ayırt edici yön, yüksek akademik standartlar ile eğitime erişilebilirliği birleştirebilmiş olmasıdır. Hocabey kalitenin sadece belli merkezlere özgü kalmaması gerektiğini savunarak en ileri teknik imkânları ve uluslararası eğitim modellerini Anadolu'nun kalbine taşımıştır. Bu yaklaşım, eğitimin sadece seçkin bir azınlığın değil, liyakat sahibi her gencin bu tarz bir eğitime ulaşmasını sağla-

mıştır.

➤ **Okulunuzun eğitim anlayışını birkaç temel ilke üzerinden anlatmanızı istesek; Erzurum Bilkent Okulları'nı farklı kılan özellikler nelerdir?**

Bilkent Erzurum Okulları'nı farklı kılan temel anlayış, akademik dürüstlük ilkesini eğitimin merkezine koyarak bilginin üretiminde ve kullanımında etik değerlere sarsılmaz bir bağlılık göstermesidir. Başarıyı sadece sınav sonuçlarıyla sınırlamayan bu yaklaşım, öğrencilerin sanat, spor ve sosyal sorumluluk projeleriyle desteklediği bütünsel bir gelişim modelini esas alır. Bu sayede akademik birikim, güçlü bir karakter eğitimiyle tamamlanır. Okulumuzun en özgün yanı ise küresel bir bakış açısını yerel değerlerle harmanlamasıdır. Uluslararası Bakalorya programının sunduğu dünya vatandaşlığı vizyonunu, Erzurum'un sahip olduğu tarihi ve kültürel derinlikle birleştirerek hem köklerine bağlı hem de dünyayla konuşabilen bireyler yetiştirilmesi imkanı tanımaktadır.

➤ **Erzurum Bilkent Okulları'nın şehirle kurduğu ilişki hakkında neler söyleyebilirsiniz?**

Bilkent Erzurum Okulları, şehirle olan ilişkisini sadece bir eğitim kurumu olmanın ötesinde, bölgenin kültürel ve bilimsel gelişimine katkı sağlayan bir paydaşlık üzerine kurmuştur. Kuruluş misyonumuz gereği, üniversitemizin

akademik birikimini yerel dokuyla buluşturarak şehrin eğitim standartlarını desteklemeyi amaçlıyoruz. Okulumuz bünyesinde gerçekleştirilen bilimsel projeler, sanatsal sergiler, konserler ve panellerle Erzurum'un sosyal hayatına eşlik ediyoruz.

➤ **Günümüzde gençlerin eğitimden beklentileri hızla değişiyor. Siz bir eğitim yöneticisi olarak yeni kuşağın öğrenme biçimlerinde ne gibi dönüşümler gözlemliyorsunuz?**

Günümüzde bilgiye erişim hızı, eğitimde odak noktasını neyi bilmekten ziyade bilgiyle ne yapılacağına kaydırıyor. Yeni kuşak öğrenciler için temel zorluk, devasa bilgi yığını içinde doğruluğu süzmek ve bu veriyi anlamlı bir bütüne dönüştürebilmektir. Bu noktada klasik, pasif dinlemeye dayalı eğitim yöntemleri yerini bilginin hayata dokunduğu, deneyim odaklı bir sürece bırakıyor. Gençler, artık bir konuyu sadece müfredatta olduğu için değil, o bilginin dünyadaki bir sorunu çözüp çözmeyeceğini anlamak için öğrenmek istiyorlar.

Bilkent Erzurum'da uyguladığımız Uluslararası Bakalorya programı, tam olarak bu ihtiyaca yanıt veriyor. IB eğitimi sayesinde öğrencilerimize sadece akademik bilgi yüklemiyoruz; onlara eleştirel düşünme, sorgulama ve bilgiyi analiz etme becerileri kazandırıyoruz. "Neden öğreniyorum?" sorusunun yanıtını, ders içi projeler ve toplumsal hizmet çalışmalarıyla bizzat

deneyimleyerek buluyorlar. Böylece öğrenme süreci, sınıfta kalan teorik bir anlatıdan çıkıp, öğrencinin dünyayı anlamlandırmasını sağlayan somut bir araca dönüşüyor.

➤ Dijital çağın getirdiği imkânlar ve zorluklar düşünüldüğünde, ortaöğretim çağındaki gençlerin eğitiminde önümüzdeki yıllarda nasıl bir dönüşüm bekliyorsunuz?

Dijital çağın getirdiği hızlı teknolojik gelişim, ortaöğretim seviyesindeki öğrenciler için hem yeni kapılar açmakta hem de dikkat edilmesi gereken hassas dengeler yarattığını düşünüyorum. Önümüzdeki dönemde, teknolojiyi sadece tüketen değil, onu belli bir hedef doğrultusunda etkin ve beceri odaklı kullanabilen bireylerin süreçte çok daha avantajlı bir konuma yerleşeceğini öngörüyorum. Özellikle yapay zekanın sunduğu imkânları bir tehdit olarak görmek yerine, onu öğrenme süreçlerini hızlandıran ve derinleştiren güçlü bir araç olarak kullanabilmek akademik başarıda belirleyici olacaktır. Bu dönüşümü avantaja çevirebilen gençler, karmaşık bilgileri analiz etme ve çözüm üretme konularında kendilerini dünya standartlarında bir seviyeye taşıyabileceklerdir.

➤ Okulunuzda öğrencilerin akademik gelişimi kadar sosyal, kültürel ve insani yönlerini güçlendirmek

İçin yürüttüğünüz çalışmalar nelerdir?

Kulüp faaliyetlerimizden toplumsal hizmet projelerimize kadar her adımda dünya vatandaşı bilincini aşıyoruz. Birçok ders dışı kulüp etkinlikleriyle öğrencilerimizin ders dışı faaliyetler yaparak bütünsel gelişimlerine katkıda bulunuyoruz. Özellikle öğrencilerimizin toplum hizmeti çalışmalarına katılmalarını destekleyerek hem kişisel gelişimlerine hem de içinde yaşadıkları topluma pozitif katkı sağlamalarına destek oluyoruz.

➤ Erzurum Bilkent Okulları'ndan mezun olan öğrencilerin üniversite ve hayat yolculuklarında nasıl bir profil ortaya çıkıyor?

Mezunlarımız ne istediğini bilen, yabancı dile hakim, analitik düşünebilen ve en önemlisi öğrenmeyi öğrenmiş bireyler. Dünyanın neresine giderlerse gitsinler, Bilkent disiplini sayesinde hızla adapte olan ve liderlik özelliklerini sergileyen bir profil çiziyorlar.

➤ İhsan Doğramacı eğitimi yalnızca bireysel başarı meselesi değil, aynı zamanda toplumun geleceğini inşa eden bir alan olarak görüyordu. Sizce bugün Türkiye'de eğitim kurumları bu vizyonu ne ölçüde taşıyabiliyor?

İhsan Doğramacı'nın eği-

tim vizyonu, bireysel bir başarı hikâyesinden ziyade, toplumun geleceğini inşa etme gayretidir. Bu vizyonun temelinde "her zaman daha iyisini aramak" ilkesi yatar. İhsan Doğramacı Vakfı, ülkemizin geleceği için ciddi fedakârlıklar üstlenerek, gençlere uluslararası standartlarda ve dünya ile rekabet edebilecekleri bir eğitim ortamı sunmaktadır. Buradaki asıl amaç, sadece akademik bilgi aktarmak değil, yüksek katma değer üreten ve bilimsel düşüncüyü rehber edinen bireyler yetiştirmektir.

Türkiye'de bu ideali paylaşan ve eğitimi bir gelecek inşası olarak gören birçok nadide eğitim kurumu mevcuttur. Kolektif bir çabanın ve ortak bir eğitim bilincinin gücüne olan inanç tamdır. Ülkemizin dört bir yanındaki bu değerli kurumlarla birlikte, kaliteye ve insana yapılan yatırımlar arttıkça, gelecek adına her şeyin çok daha iyi olacağı aşikardır. Gençlere sunulan bu imkanlar, aslında toplumun ortak yarımına yapılan en kıymetli yatırımı temsil etmektedir.

➤ Son olarak; Erzurum'da eğitim alan gençlere ve ailelerine nasıl bir mesaj vermek istersiniz?

Gençlere mesajım: merakınızı asla kaybetmeyin ve sadece diploma için değil, kendinizi inşa etmek için okuyun. Ailelerimize ise; çocuklarımızın sadece bugünkü başarılarına değil, gelecekteki mutluluklarına ve karakterlerine odaklanmalarını tavsiye ediyorum.

ERZURUM'UN HAFIZASINDA PROF. DR. İHSAN DOĞRAMACI

☞ Mehmet Rifat ÖZKURT

*A.Ü Tıp Fakültesi
temel atma töreni*

Prof. Dr. İhsan Doğramacı'yı anlatırken, onun herkesçe bilinen hayat hikâyesini burada tekrarlamaya lüzum görmüyorum. Onun üstün tahsili, üstlendiği mühim vazifeler, ülkemize sunduğu hizmetler ve arkasında bırakmış olduğu müstesna kurumlar bütün toplumumuzun malumudur. Böyle bir ismi yalnızca kronolojisi içinde okumak da eksik kalır. Esas anlaşılması gereken, onun bu hayat hikâyesi

içinde doğan fikirleri, aydın kimliği ve memleketimize kazandırmış olduğu yeni ufuklardır. Zira bazı şahsiyetler, yalnız kendi devirlerinde değil, kendilerinden sonra gelen nesillerin fikir dünyasında ve ideallerinde de yaşamaya devam eder.

Hocabey'in asıl kıymeti de burada belirir. Onu yalnız başarılı bir pediatrist, seçkin bir akademisyen ya da ardından büyük eserler bırakmış bir isim olarak görmek yeterli değildir. Bütün bu vasıflara asıl manasını veren şey, onun aydın kişiliği ve kendi köklerinden kopmadan dünyaya açılabilmiş hakiki bir dünya insanı oluşudur. Cemil Meriç'in aydını "uyanık bir vicdan" olarak tarif eden sözü, İhsan Doğramacı'nın hayatında adeta canlı bir karşılık bulur. Çünkü Doğramacı, bilgisini ve imkânlarını yalnız şahsi menfaatine kullanan biri değil; gördüğünü, öğrendiğini memleketine yöneltmeyi vazife bilen gerçek bir aydındır. Çocuk sağlığı alanındaki öncü atılımlardan Hacettepe ve Bilkent Üniversiteleri'nin kuruluşuna, oradan da çağdaş eğitim yolunda atılan adımlara uzanan hizmet çizgisi yalnız çalışkan bir ömrün değil, memleket meseleleri karşısında daima uyanık kalmış bir zihnin eseridir. Doğra-

macı aynı zamanda düşünce-sini daima eserle tamamlayan, gördüğü ihtiyacı kalıcı bir kuruma dönüştürmeyi bilen, bu bakımdan son derece girişken ve öncü bir şahsiyettir. Hakkında söylenmiş isabetli bir ifadeyle, zihninde daima "mükemmeliyet merkezleri" fikrini taşımış, bu düşünceyle ülkemizde ve dünyada örnek projelere imza atmıştır. Onun kurucu vizyonunun izleri, sağlıktan yükseköğretime, çağdaş eğitim kurumlarından sanat ve müzik sahasına uzanan bütün çalışmalarında kendisini hissettirir. Bütün bunlar, onun ülkemize hizmeti dar bir saha içinde değil, memleketin bütün fikri ve kurumsal hayatı içinde düşündüğünün göstergesidir.

Hocabey'in fikriyatında dikkat çeken bir başka husus da, farklı coğrafya ve kültürlerle temasının onda berrak ve kendine mahsus bir düşünce disiplini doğurmuş olmasıdır. Erbil gibi tarih boyunca çeşitli kültürlerin iç içe yaşadığı bir havzadan başlayıp, Batı'nın çeşitli bilim ve eğitim merkezlerine uzanan hayatı boyunca birçok dile ve kültüre derinlemesine vakıf olmuş; fakat bütün bu tecrübeyi hiçbir zaman hazır düşünce kalıplarına yaslanmak için değil, kendi memleketi için özgün bir çağdaşlık

anlayışı kurmak için değerlendirmişti. Onun nazarında çağdaşlık, başkasını tekrar etmek yerine aklı, ilmi ve tecrübeyi Türk milletinin ihtiyaçlarıyla buluşturarak yeni bir istikamet tayin edebilmektir. Bu yönüyle onun düşünce çizgisi, Atatürk'ün fikri bağımsızlıkla temellenen çağdaşlaşma ülküsüne de tabii bir yakınlık taşır.

Bu özgün çağdaşlık fikri, en belirgin şekilde Doğramacı'nın eğitim anlayışında ortaya çıkar. Erzurum'umuzda bir başka liseye adını veren Nurettin Topçu'nun "Felsefesi olmayan milletin mektebi olmaz" sözü, İhsan Doğramacı'nın eğitim anlayışıyla derin bir yakınlık içindedir. Çünkü onun öncülük ettiği çizgi, başka yerlerden devşirilmiş yüzeysel fikirlerden değil; insanı merkeze alan, milli şuuru diri, araştıran, sorgulayan ve dünyayı tanıyan bir nesil yetiştirme idealinden beslenir. Bir kurumu kalıcı kılan da zaten, maddi varlığından önce, ona ruhunu veren bu fikirdir.

Erzurumlular için İhsan Doğramacı ismi, şehrimizin yakın tarihine dokunmuş hususi katkılarıyla farklı bir anlama sahiptir. Bu katkılardan ilki, 1966 yılında eğitime başlayan Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin kuruluşunda üstlendiği öncü roldür. İkincisi ise hiç şüphesiz, bugün de nice gencin hayatına yön vermeye devam eden Bilkent Erzurum Laboratuvar Okulları'dır. BELS, Erzurum'da dünya standartlarında eğitim vermeyi hedefleyen; araştıran, sorgulayan, üreten, özgür düşünebilen bir nesil yetiştirme idealini taşıyan bir kurum ola-

rak İhsan Doğramacı'nın eğitim vizyonunun somut örneklerinden biri olmuştur. Burada gaye yalnız akademik başarı değil, memleketine karşı sorumluluk hisseden, aklı ve vicdanı birlikte taşıyan, ve dünyaya açık olmakla birlikte kendi kimliğini koruyup geliştiren gençler yetiştirmektir.

Böyle nesiller yetiştirmek kadar, onları burada tutabilmenin kıymeti de göz ardı edilemez. Bugün ülkemizin en ciddi meselelerinden biri yetişmiş insan gücünü koruyabilmek, parlak zihinleri kendi toprağına bağlayabilmektir. Hocabey'in hayatı ve düşünceleri bu hususta dikkatle üzerinde durulması gereken bir örnek sunar. O, dünyayı tanımış ve sonunda yönünü kendi ülkesine çevirmiş; öğrendiklerini ve kazanımlarını memleketine taşımıştır. Yalnız kendisi dönmekle de kalmamış, bizzat kendi girişimleriyle yurt dışına giden pek çok değerli ismin de ülkesine dönerek burada çalışmasına vesile olmuştur. Bugün Hocabey'i hakkıyla anmak, genç nesillere yalnızca gitmenin değil, dönmenin; yalnızca yükselmenin değil, ülkesine hizmet etmenin de büyük bir ideal olduğunu hatırlatabilmektir.

Bu meselenin benim için bir de şahsi tarafı var. Ablam ve ben hem BELS'in hem de Bilkent Üniversitesi'nin mezunlarıyız. Küçük kardeşimiz ise bugün halen BELS'te öğrenimine devam ediyor. Bu sebeple İhsan Doğramacı'nın Erzurum'a kazandırdığı eğitim imkanı bizim ailemiz için uzaktan takdir edilen bir vizyon değil, doğrudan hayatımı-

za temas etmiş bir tecrübüdür. Kendisine dair hatırladığımız en kıymetli şeylerden biri de, öğrencileriyle kurduğu samimi ve hususi bağdır. Özellikle lisemizdeki gençlere vakit ayırması, onların gelecek planlarını sorması, söylediklerini dikkatle dinlemesi ve içtenlikle tavsiyelerde bulunması ile o, bizim gönlümüzde daha da müstesna bir yer edinmiştir. Böylesine bir büyüğün genç bir insana ciddiyetle yönelmesi ve istikbalini içtenlikle önemsemesi, bazen uzun nutuklardan çok daha derin bir iz bırakır. Hocabey'i bizim hafızamızda unutulmaz kılan da biraz budur.

Bu sebeple Prof. Dr. İhsan Doğramacı'yı anmanın en doğru yolu, yalnız adını hürmetle yâd etmek değil; ardında bıraktığı fikri mirası yaşatmaktır. Onun çizdiği istikameti, benimsediği ciddiyeti ve bağlı olduğu ilkeleri bizden sonraki nesillere de taşıyabilmek, ona sunulacak en büyük teşekkürdür. Bütün bu düşüncenin en kısa ve en güçlü ifadesi ise Hocabey'in şu sözünde saklıdır: "Daha ileriye, en iyiye."

MİLYONCULUK GELENEĞİ VE EĞİTİME ADANMIŞ SERVET: İHSAN DOĞRAMACI ÜZERİNDEN BİR MEDENİYET OKUMASI

☞ Lokman LOKMACI

► Giriş:

Tarih, çoğu zaman devletlerin yükseliş ve çöküş hikâyesi olarak okunur; ancak medeniyet teorisyenleri bu yüzeyel anlatının ötesine geçerek toplumların kaderini belirleyen asıl unsurun insan tipi olduğunu vurgulamışlardır. İbn Haldun'a göre medeniyetlerin doğuşu, yalnızca siyasi güç veya ekonomik imkânlarla değil, toplumun ortak ruhunu oluşturan asabiyet ve bu ruhu kurumsallaştıran öncü şahsiyetlerle mümkündür. Medeniyetleri kuran enerji, devlet aygıtından önce zihniyet alanında ortaya çıkar.

Benzer biçimde Arnold J. Toynbee, uygarlıkların gelişimini "meydan okuma ve cevap" teorisiyle açıklarken tarihsel ilerlemenin motorunun kitleler değil, toplumlarına yön veren yaratıcı azınlıklar olduğunu ileri sürer. Toynbee'ye göre medeniyetler, kriz anlarında ortaya çıkan ve topluma yeni bir yön tayin eden öncü şahsiyetlerin varlığı ölçüsünde yükselir; bu liderlik yalnızca siyasi değil, ahlaki ve kültürel bir rehberliktir.

İbn Haldun'un kurucu toplumsal ruh anlayışı ile Toyn-

bee'nin yaratıcı azınlık teorisi birlikte okunduğunda ortaya önemli bir gerçek çıkar:

Medeniyetler, kurumlar tarafından değil; kurumları doğuran insan karakteri tarafından inşa edilir.

Türk-İslam dünyasında bu kurucu insan tipi, tarih boyunca vakıf geleneği, ilim hamiliği ve toplumsal sorumluluk anlayışı içinde şekillenmiştir. Modern kavramsallaştırmayla ifade edilecek olursa bu zihniyet, "milyonculuk geleneği" olarak adlandırılabilir. Özgün bir medeniyet pratiğine karşılık gelir. Bu gelenekte servet, bireysel zenginliğin simgesi değil; toplumdaki alınının topluma geri verilmesi gereken ahlaki bir emanet olarak görülür. Medrese kuran sultanlardan kütüphane inşa eden tüccarlara kadar uzanan vakıf medeniyeti, servetin zaman içinde insan yetiştirme aracına dönüşmesinin tarihsel örneklerini sunmaktadır.

► Milyoncu İnsan Tipi: Servetin Ahlaki Dönüşümü

Bu tarihsel arka plan içerisinde ortaya çıkan "milyoncu insan tipi", yalnızca ekonomik

güce sahip bireyi ifade etmez. Milyoncu, serveti olan kişi değil; imkânı medeniyet üretme sorumluluğu olarak gören şahsiyettir.

Milyoncu insan tipinin temel özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Serveti tüketmez, geleceğe yatırır.
- Kurum kurar fakat kurumdan daha çok insan yetiştirir.
- Hayır yapmaz; sistem inşa eder.
- Kendi dönemini değil, henüz doğmamış nesilleri düşünür.
- Ekonomik gücü kültürel ve entelektüel güce dönüştürür.

Bu nedenle milyonculuk, ekonomik bir kategori değil; ahlaki ve medeniyetçi bir kimliktir. Servetin değeri miktarıyla değil, dönüştürdüğü insan sayısı ile ölçülür.

19. yüzyıl Azerbaycan'ında yaşamış Zeynel Abidin Tağıyev, bu insan tipinin erken modern dönemdeki dikkat çekici örneklerinden biri olarak görülebilir. Eğitim yatırımları

aracılığıyla servetin toplumsal dönüşüm sağlayabileceğini göstermiştir. Ancak milyonculuk geleneği, tarihsel gelişimi içinde asıl olgunlaşmasını, ekonomik zenginliğin ötesine geçerek vizyonun sermayeye dönüştüğü bir aşamada bulunmuştur.

Bu noktada İhsan Doğramacı, Türk eğitim tarihinde yalnızca bir akademisyen ya da üniversite kurucusu olarak değil; İbn Haldun'un kurucu toplumsal ruhunu ve Toynbee'nin yaratıcı azınlık fikrini modern eğitim kurumları üzerinden somutlaştıran bir medeniyet aktörü olarak öne çıkar. Doğramacı modeli, milyonculuğu bireysel hayırseverlikten çıkararak kurumsal sürekliliğe, yani medeniyet üretimine dönüştürmüştür.

Dolayısıyla bu çalışma, milyonculuk geleneğini tarihsel bir hayırseverlik pratiği olarak değil; İhsan Doğramacı'nın eğitim yatırımları ve kurumsal vizyonu üzerinden şekillenen modern bir medeniyet inşa modeli olarak ele almaktadır. Burada milyonculuk, servetin büyüklüğünü değil; geleceğe bırakılan insan mirasının derinliğini ifade eden bir kavram hâline gelmektedir.

➤ **Milyonculuk Geleneğinin Tarihsel Arka Planı: Tağiyev Bir Başlangıçtır**

Türk-İslam coğrafyasında zenginlik, tarih boyunca yalnızca ekonomik bir güç unsuru olarak değil, toplumsal sorumlulukla birlikte anlam kazanmış bir değer olarak de-

ğerlendirilmiştir. Bu medeniyet anlayışında servet, bireyin şahsî ihtişamını artıran bir ayrıcalık değil; toplumun refahını ve geleceğini desteklemekle yükümlü olunan ahlaki bir emanettir. Vakıf sistemi, imarethaneler, darüşşifalar, kütüphaneler ve eğitim kurumları, bireysel zenginliğin kamusal faydaya dönüştürülmesini sağlayan kurumsal mekanizmalar olarak ortaya çıkmıştır. Böylece ekonomik güç, tüketilen bir imkân olmaktan çıkarak nesiller boyunca süren bir medeniyet yatırımına dönüşmüştür. Türk-İslam şehirlerinin mimarisine ve toplumsal dokusuna yön veren bu gelenek, aslında servetin değil, sorumluluk bilincinin kurumsallaşmasıdır.

Bu tarihsel çizginin modern dönemdeki önemli örneklerinden biri, Azerbaycanlı hayırsever Zeynel Abidin Tağiyev'dir. Bakü'de kurduğu eğitim kurumları ve özellikle kız çocuklarının eğitimi için gerçekleştirdiği yatırımlar, dönemin sosyal yapısı düşünüldüğünde yalnızca bir yardım faaliyeti değil, zihniyet dönüşümünü hedefleyen bir medeniyet hamlesi niteliği taşımaktadır. Tağiyev, servetin toplumsal ilerlemenin motoru hâline gelebileceğini göstermiş; ekonomik gücün eğitim aracılığıyla toplumsal kalkınmaya yönlendirilebileceğinin somut bir örneğini sunmuştur. Bu yönüyle onun girişimleri, geleneksel vakıf anlayışının modernleşme çağındaki devamı olarak okunabilir.

Ancak Tağiyev modeli, ağırlıklı olarak ekonomik imkânla-

rın eğitime aktarılması çerçevesinde şekillenmiştir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş süreci ise yeni bir ihtiyaç doğurmuştur: Artık toplumların yalnızca okul binalarına değil, eğitim sistemini tasarlayan kurucu akıllara ihtiyacı vardır. Modern çağda belirleyici olan, bağış yapan zenginler değil; bilgi üretimini sürdürülebilir hâle getiren, akademik ekosistem kuran ve nesiller boyu işleyecek eğitim yapıları inşa eden vizyoner liderlerdir.

İşte milyonculuk geleneği bu noktada niteliksel bir dönüşüm yaşamış ve yeni bir evreye girmiştir. Bu evrede servetin kendisi değil, vizyonun kurumsallaşması belirleyici hâle gelmiştir. İhsan Doğramacı ile birlikte milyonculuk, okul yaptıran hayırseverlik anlayışından çıkarak eğitim sistemleri kuran, bilgi üreten ve toplumun entelektüel geleceğini şekillendiren bir medeniyet projesine dönüşmüştür. Doğramacı'nın temsil ettiği modelde milyonculuk, ekonomik yardımın ötesine geçerek kurumsal sürekliliği, akademik kaliteyi ve insan yetiştirme idealini merkeze alan modern bir toplumsal sorumluluk anlayışına evrilmiştir.

➤ **Milyonculuk Geleneğinde Doğramacı Modeli: Kurum Kurmak mı, Medeniyet Kurmak mı?**

Modern çağda kurum kurmak ile medeniyet kurmak arasındaki fark çoğu zaman gözden kaçırılır. Bir bina inşa

etmek mümkündür; ancak bir düşünce geleneği oluşturmak, bir eğitim kültürü üretmek ve nesiller boyunca yaşayacak akademik bir ekosistem kurmak çok daha derin bir tarihsel bilinç gerektirir. İşte milyonculuk geleneğinin modern dönemde ulaştığı en ileri aşama, tam da bu ayrımdaya ortaya çıkar.

Tarih boyunca birçok hayırsever okul yaptırmış, burs vermiş veya eğitim faaliyetlerini desteklemiştir. Ancak bu girişimlerin önemli bir kısmı, kurucularının hayatıyla sınırlı kalmış; sistem üretmeyen yatırımlar zaman içinde etkisini kaybetmiştir. Modern dünyada belirleyici olan unsur artık tekil yardım faaliyetleri değil, kendi kendini sürdürebilen kurumsal yapılardır. Çünkü bilgi toplumunda asıl sermaye, fiziki yapı değil süreklilik üreten organizasyonel akıldır.

İhsan Doğramacı tam da bu noktada klasik hayırseverlik anlayışından ayrılır. Onun yaklaşımı, eğitim kurumlarını desteklemekten ziyade eğitim sisteminin mimarisini kurmaya yöneliktir. Doğramacı için üniversite, yalnızca ders verilen bir mekân değil; bilimsel üretimin, kültürel gelişimin ve toplumsal dönüşümün merkezi olan yaşayan bir organizmadır.

Bu yaklaşım üç temel unsur üzerine inşa edilmiştir:

1. Kurumsallaşma: Kalıcılığın Anahtarı

Doğramacı modeli, bireysel çabaların yerine kurumsal sürekliliği koyar. Kurduğu üniversiteler, yalnızca akademik eğitim veren yapılar değil;

uluslararası standartları benimseyen, araştırmayı teşvik eden ve kendi akademik kültürünü üreten sistemlerdir. Böylece milyonculuk, tek seferlik bağıştan çıkarak nesiller boyunca işleyen bir bilgi üretim mekanizmasına dönüşmüştür.

2. Eğitim Ekosistemi: Okuldan Medeniyete

Klasik hayırseverlik çoğu zaman belirli bir eğitim kademesiyle sınırlı kalırken, Doğramacı yaklaşımı eğitimi bir bütün olarak ele alır. Okul öncesinden yükseköğretime, bilimden sanata, araştırmadan kültürel üretime kadar uzanan entegre bir yapı kurulmuştur. Bu anlayış, eğitimi yalnızca meslek kazandırma aracı olmaktan çıkararak medeniyet taşıyıcısı insan yetiştirme sürecine dönüştürmüştür.

3. Vizyon Sermayesi: Modern Milyonculuğun Yeni Tanımı

Geleneksel milyonculuk ekonomik sermayeye dayanırken, Doğramacı ile birlikte yeni bir kavram ortaya çıkar: vizyon sermayesi. Bu modelde en değerli yatırım para değil; fikir, organizasyon kabiliyeti ve geleceği okuyabilme yeteneğidir. Doğramacı'nın başarısı, serveti eğitime aktarmaktan çok, eğitimi sürdürülebilir bir toplumsal kalkınma stratejisine dönüştürmesinde yatmaktadır.

Bu nedenle Doğramacı modeli, Türk-İslam vakıf geleneğinin modern üniversite sistemiyle yeniden yorumlanması olarak değerlendirilebilir. Osmanlı'da medrese ve vakıf nasıl ilim üretiminin kurumsal ze-

mini olmuşsa, modern Türkiye'de üniversite sistemi de aynı medeniyet mantığının çağdaş formuna dönüşmüştür.

Zeynel Abidin Tağiyev gibi isimler milyonculuk geleneğinin ekonomik temellerini temsil ederken, Doğramacı bu geleneği kurumsal akla taşıyan isim olmuştur. Tağiyev servetin eğitime yöneltmesini göstermiştir; Doğramacı ise eğitimin nasıl bir medeniyet projesine dönüştürülebileceğini ortaya koymuştur.

Dolayısıyla Doğramacı'nın yaptığı yalnızca üniversite kurmak değildir. O, Türkiye'de eğitimi bireysel başarı alanından çıkararak toplumsal geleceği şekillendiren stratejik bir medeniyet meselesi hâline getirmiştir.

Bu yönüyle Doğramacı modeli, milyonculuk geleneğinin modern çağdaki en olgun formu olarak okunabilir:

Servetin değil, geleceğin mimarlığı.

➤ Sonuç: Milyonculuk Bir Servet Değil, Bir Karakterdir

Medeniyet tarihi incelendiğinde kalıcı dönüşümlerin yalnızca siyasi kararlar veya ekonomik büyüme sayesinde gerçekleşmediği açıkça görülür. Toplumların gerçek sıçramaları, belirli dönemlerde ortaya çıkan ve kendi imkânlarını toplumsal geleceğe adayan kurucu şahsiyetler sayesinde mümkün olmuştur. Bu bağlamda milyonculuk geleneği, basit bir hayırseverlik anlayışı değil; bir medeniyet ahlakının tarih-

sel sürekliliğini temsil eder.

Türk-İslam dünyasında servetin anlamı hiçbir zaman yalnızca zenginlik olmamıştır. Vakıf kuran sultanlardan medrese yaptıran tüccarlara kadar uzanan gelenek, bireysel kazancı toplumsal sorumlulukla dengeleyen özgün bir medeniyet modelini ortaya çıkarmıştır. Bu modelde servetin değeri sahip olunan miktarla değil, geleceğe kazandırdığı insanlarla ölçülür. Çünkü medeniyetleri yaşatan şey binalar değil, yetişmiş insanlardır.

Zeynel Abidin Taşiyev, modernleşme çağının başında servetin eğitime yöneltilmesinin toplumsal dönüşüm yaratabileceğini göstermiştir. Onun girişimleri, ekonomik gücün toplum yararına kullanılmasının güçlü bir örneğini sunmuştur. Ancak tarihsel süreç, milyonculuğun yalnızca bağış yapmakla sınırlı kalamayacağını da ortaya koymuştur. Modern çağın ihtiyacı, okul yaptıran hayırseverlerden daha fazlasıdır; toplumun düşünsel altyapısını kuran, eğitim sistemini sürdürülebilir hâle getiren ve bilgi üretimini kurumsallaştıran kurucu akıllardır.

Bu noktada İhsan Doğramacı, milyonculuk geleneğini yeni bir aşamaya taşımıştır. Doğramacı modeli, servetin eğitime aktarılmasının ötesine geçerek eğitimin kendisini bir medeniyet projesine dönüştürmüştür. Kurduğu üniversiteler, oluşturduğu akademik kültür ve eğitim ekosistemi, bireysel hayırseverliği kurumsal sürekliliğe dönüştüren bir

yaklaşımı temsil eder. Böylece milyonculuk, ekonomik zenginlikten ziyade vizyon, organizasyon ve insan yetiştirme kapasitesiyle tanımlanan modern bir karakter hâline gelmiştir.

Milyoncu insan tipi tam da burada ortaya çıkar:

Serveti olan değil, geleceği düşünen insan.

Kurum kuran değil, insan yetiştiren lider.

Kendi çağını değil, henüz doğmamış nesilleri inşa eden kurucu şahsiyet.

Bugünün dünyasında toplumların karşı karşıya olduğu en büyük sorun, kaynak eksikliğinden çok vizyon eksikliğidir. Üniversite binaları yapılabilir, teknolojik yatırımlar gerçekleştirilebilir; fakat medeniyet bilinci taşıyan insan tipi yetiştirilemediğinde bu yatırımlar kalıcı bir dönüşüm üretmez. Bu nedenle milyonculuk, ekonomik bir kategori değil; ahlaki, entelektüel ve tarihsel bir sorumluluk biçimi olarak yeniden düşünülmelidir.

Son tahlilde milyonculuk, servetin büyüklüğüyle değil, bıraktığı iz ile ölçülür. Gerçek milyoncu, ardında banka hesapları değil; düşünce geleneği, eğitim kurumları ve yetişmiş nesiller bırakandır. Çünkü medeniyetler, sahip oldukları zenginlikle değil, yetiştirdikleri insanlarla hatırlanır.

Ve tarih bize aynı hakikati tekrar tekrar hatırlatır:

Servet geçicidir, makam

fanidir; fakat eğitime yapılan yatırım, medeniyetin hafızasında sonsuza kadar yaşamaya devam eder.

Kaynakça

Akşit, B. (1998). Türkiye’de Vakıf Geleneği ve Toplumsal Yapı. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Doğramacı, İ. (1993). Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimi. Ankara: Meteksan Yayınları.

Doğramacı, İ. (2000). Higher Education in Turkey. Ankara: Bilkent University Publications.

Göcek, F. M. (2014). Denial of Violence: Ottoman Past, Turkish Present and Collective Violence Against the Armenians. Oxford: Oxford University Press.

İnalçık, H. (2003). Osmanlı’da Devlet, Hukuk ve Adalet. İstanbul: Eren Yayıncılık.

Karpat, K. H. (2001). Osmanlı’dan Günümüze Kimlik ve İdeoloji. İstanbul: Timaş Yayınları.

Mardin, Ş. (1991). Türk Modernleşmesi. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ortaylı, İ. (2010). Osmanlı’yı Yeniden Keşfetmek. İstanbul: Timaş Yayınları.

Toynbee, A. J. (1962). A Study of History. London: Oxford University Press.

İbn Haldun. (2004). Mukaddime (Çev. Süleyman Uludağ). İstanbul: Dergâh Yayınları.

Yıldız, A. (2017). Türkiye’de Yükseköğretimin Kurumsallaşma Süreci ve İhsan Doğramacı’nın Rolü. Yükseköğretim Dergisi, 7(2), 85-102.

Aliyev, R. (2015). Zeynel Abidin Taşiyev ve Azerbaycan’da Eğitim Modernleşmesi. Caucasus Historical Review, 9(1), 45-63.

PROF. DR. İHSAN DOĞRAMACI: KİŞİSEL BİR ANI

James SWETZ

Bilkent Erzurum Laboratuvar
Okulları Koordinatörü

2007 yılında Bilkent ailesine katıldığımda, Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın yaşamının ve mirasının ne denli olağanüstü bir büyüklüğe sahip olduğunu anlamaya başladım. Öncelikle adı her yerdedi: binaların üzerinde, sohbetlerin içinde, kurumların ruhunda... Heykeli Bilkent Üniversitesi kampüsündeki bir meydana duruyordu. Ancak yıllar geçtikçe bu isim, ülkeleri, kültürleri, disiplinleri ve kuşakları aşan bir efsaneye dönüştü. Zamanla, yaşam boyu süren çalışmalarının ne kadar geniş ve etkileyici olduğunu kavradım.

İhsan Doğramacı yalnızca öncü bir eğitimci değil, aynı zamanda tıp ve halk sağlığı alanında küresel bir figürdür. Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi gibi öncü kurumları kurmuş, Türkiye genelinde modern çocuk sağlığı hizmetlerinin, hastanelerin ve tıp eğitimi sistemlerinin oluşturulmasında merkezi bir rol oynamıştır. Etkisi ulusal sınırların çok ötesine uzanmıştır. 1946 yılında, genç bir çocuk doktoru olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde çalışırken ve Missouri, St. Louis'teki Washington Üniversitesi dâhil çeşitli kurumlarda araştırma-

lar yürütürken, New York'taki Uluslararası Sağlık Konferansı'nda Türkiye temsilcisi olarak görev yapmış ve Dünya Sağlık Örgütü Anayasası'nı imzalamıştır.

Bununla birlikte, tüm bu görkemli başarıların ötesinde, onun karakterinin benim için asıl canlandığı anlar kişisel etkileşimlerimiz sırasında ortaya çıktı. Memleketi Erbil, Irak'ta yeni bir Bilkent okulu planlamak üzere evine davet edilme ayrıcalığı yaşadım. Bu davetler için hiçbir zaman önceden haber verilmezdi. Sadece Hocabey'in beni otuz dakika içinde evindeki çalışma odasında görmek istediği bildirilir, ben de her şeyi bırakıp giderdim. Bu ziyaretler acil ve önemliydi; ancak hiçbir zaman çekinme neden olmazdı.

Evindeki çalışma odası adeta başı başına bir dünyaydı. Ev çoğunlukla farklı ülkelerden, farklı mesleklerden ve farklı çevrelerden gelen kadınlar ve erkeklerle dolu olurdu. Sohbetler Türkçeden İngilizceye, İngilizceden Arapçaya kesintisiz akardı; bu durum, onun son derece doğal biçimde içinde yaşadığı uluslararası dünyayı yansıtan bir tür entelektüel ve dilsel senfoni yaratırdı. Tüm

bunların ortasında Hocabey, resmi olmayan, sakin ve etkileyici bir sıcaklıkla ortama yön verirdi.

Özellikle bir an zihnimde canlılığını hâlâ korur. Erbil asıllı ev çalışanlarından birinden Kürtçe bir türkü söylemesi istenmişti. Böylece akademisyenlerin ve saygın konukların bulunduğu bu odada, kültürleri, tarihleri ve kimlikleri birbirine bağlayan son derece insani ve sade bir an, bir şarkı eşliğinde ortaya çıkmıştı. Bu an, Hocabey'in vizyonunun hiçbir zaman yalnızca kurumlarla sınırlı olmadığını; özünde insanlara dayandığını hatırlatıyordu. İnsani bağ her zaman merkezdeydi.

Kendisinin büyüklüğüne rağmen, yanında kendimi rahat ve huzurlu hissedirdim. Belki de bunun nedeni küçük, neredeyse fark edilmeyen bir ayrıntıydı. Çalışma odasındaki bir rafın üzerinde balıkçı figürlü seramik bir biblo duruyordu. Babamda da bu biblonun aynından vardı ve evimizde dururdu. Bu sessiz tesadüf bende bir yakınlık duygusu uyandırdı. En sıra dışı yaşamların bile tanıdık ve insani ayrıntılardan oluştuğunu hatırlattı. O anda küresel bir figür ile kişisel bir

anı arasındaki mesafe ortadan kalkmıştı.

Eşimle birlikte, zarafetle samimiyyetin iç içe geçtiği akşam yemekleri için birkaç kez evine davet edildik. Köklü ailesini yansıtan sanat eserleriyle çevrili bu akşamlarda, çoğu zaman piyano ya da keman eşliğinde canlı müzik dinletileri olur; bu da deneyimimize ayrı bir kültürel zenginlik katardı. Bu buluşmalar bir statü gösterisi değil, sanata, mirasa ve insani bağlara derinden bağlı bir yaşamın ifadesiydi.

Hocabey'e dair hikâyeler yalnızca benim yaşadıklarım- la sınırlı değil. Çocukluğunu onun yan komşusu olarak geçirmiş Türk bir arkadaşımın bahsettiği anısı hâlâ aklımdadır. Arkadaşım, annesinin beklenmedik bir şekilde doğuma girdiğinde ve hastaneye yetişmek için zaman olmadığına, bizzat İhsan Doğramacı'nın — doktor, komşu, insan — devreye girerek doğuma yardımcı olduğunu anlatmıştı. Bu hikâyeye, onun kim olduğunu tek bir anda özetliyor: büyüklüğü insanlığından hiçbir zaman ayrı olmayan bir adam.

Bugün onun mirası, Bilkent'i var eden her şeyin içine işlemiştir. Kurumlarında, standartlarında, hedeflerinde yaşamaya devam etmektedir. Ancak daha da önemlisi, insanların yaşamaktadır — vizyonunu ileriye taşıyan sayısız bireyde. Mükemmelliğe bağlılık, etik hizmet anlayışı ve küresel bakış açısıyla Bilkent ruhunda varlığını sürdürmektedir.

Benim için bu miras özellikle Erzurum'daki Bilkent Erzurum Laboratuvar Okulları'nda

somut bir anlam kazanmaktadır. Türkiye'de onun çalışmalarının sürdürülmesine küçük de olsa katkıda bulunabilmek, meslek hayatımın en büyük onurlarından biri olmuştur. Hocabey yalnızca üniversiteler ve hastaneler inşa etmedi. Bugün hâlâ yaşayan bir felsefe inşa etti. Ve bunun küçük bir kısmını bile yakından deneyimlemiş olmak, hayatım boyunca yanımda taşıyacağım bir hatıra olarak kalacaktır.

KAPILARI AÇAN BİR ÖMÜR PROF. DR. İHSAN DOĞRAMACI'NIN ARDINDAN

🗨️ Kaya Melikşah DURLU

Avukat, Bilkent Erzurum Lisesi ve İhsan Doğramacı
Bilkent Üniversitesi Lisans ve Yüksek Lisans Mezunlu

Büyük eğitimcilerden söz açıldığında, genellikle kurumlar, politikalar ve reformlar anlatılır, ancak Hocabey İhsan Doğramacı'nın mimarı olduğu eğitim kurumlarının kapısından içeri adım atan bizler için, Hocabey'in mirası çok daha kişisel, çok daha derindir. Onun vizyonu sadece kampüsler inşa etmek değil, hayatlar inşa etmek üzerine kuruludur.

Bu satırları, geleceği onun eğitime olan sarsılmaz inancıyla sessizce yeniden şekillenmiş binlerce öğrenciden biri olarak yazıyorum.

Bölüm 1

📌 İlimin Gölgesinde Yetişen Ulu Çınarlar: İhsan Doğramacı'nın Erzurum'a Mirası

Erzurum'un sert rüzgârlarında, kadim taşlarının arasında yankılanan derin bir söz vardır: "Cahil adam, meyve vermeyen ağaca benzer." Bu söz ilmin, insanı nasıl verimli kıldığına özlü bir ifadesidir. Hocabey, bu hakikati görmüş ve Anadolu'nun bağrına, gölgesinde nesiller yetişecek ulu

çınarlar dikmiştir.

Onun elleriyle filizlenen her kurum, toprağa düşen bir tohum gibi zamanla kök salmış, dallanıp budaklanmış ve binlerce hayata umut olmuştur. Erzurum'da Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin kuruluşuna verdiği omuz, yalnızca bir eğitim kurumunun

inşası değil; aynı zamanda hayatla ölüm arasındaki ince çizgide umut arayan binlerce insan için bir şifa kapısının aralanışı olmuştur.

Yıllar sonra Erzurum topraklarına kazandırılan Bilkent Erzurum ise aynı kökten beslenen ikinci bir ulu çınar gibi yükselmiş; ilmin ışığını bu ka-

dim şehrin ufkuna bir kez daha nakşetmiştir. Kökleri derinde, dalları göğe uzanan bu çınarlar, yalnızca bugünü değil, yarını da gölgesine alacak kudrettedir.

Yunus Emre'nin yüzyıllar öncesinden gelen sesi hâlâ kulaklarda çımlar: "İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir. Sen kendini bilmezsen, ya nice okumaktır." Hocabey, bu çağrıyı duymuş; modern bilimin ışığını Anadolu'nun kadim hikmetiyle harmanlayarak insanın kendine doğru çıktığı yolculuğa rehberlik etmiştir. Onun açtığı yollarda yürüyen gençler, yalnızca meslek sahibi değil, kendini bilen, ufku geniş insanlar olarak yetişmiştir. Selçuklu döneminden önemli izler barındıran Erzurum'a dikilen bu çınarlar, geçmiş dönemde kurulmuş Çifte Minareli Medrese'yi de anımsatır. Hem akademik eğitimin kurumsallaştığı hem de ahilik teşkilatıyla mesleki ve ahlaki eğitimin yoğun olduğu bu kurumlarda sadece dünyevi bir kazançtan ziyade, liyakat, ahlak, sabır ve kendini bilme üzerine inşa edilmiş bir "olgunlaşma" süreci işletilmiştir.

Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın "Bilmeyen kendini nâ-binâdır (kördür), / Hak götürmüş seni kendin bilesin" dizelerinde saklı olan derin anlam, Hocabey'in eğitim anlayışında bir pusula olmuştur. O, gençlerin gözlerine yalnızca bilgi değil; yön, anlam ve idrak kazandırmıştır.

Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün, "Dünyada her şey için, maddiyat için, maneviyat için, hayat için, başarı için en

hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlim ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, dalalettir" mısralarında dile gelen ruh, Hocabey'in eserlerinde yeniden hayat bulmuştur. Çünkü o, insanın ancak ilim ile gerçek değerine ulaşacağına inanmış; bu inancı ömrünün her anına işlemiştir.

Bugün Erzurum'un semalarına bakıldığında, görülen yalnızca taş binalar değil; kökleri geçmişe uzanan, dalları geleceğe değen ulu çınarlardır. O çınarların her yaprağında, Hocabey'in ilme adanmış ömrünün sessiz, derin ve sarsılmaz izleri vardır.

Bölüm 2

➤ Erzurum'un Soğuşundan Umudun Sıcaklığına, Bir Gencin Bilkent Erzurum'la Başlayan Yolculuğu

Ben Erzurum'da büyüdüm. Ailem eğitime canı gönülden değer veriyordu ama önümdeki yol her zaman pusluysa. Derken, ömrünü eğitime, bilime ve toplum sağlığına adanmış müstesna bir şahsiyet olan Hocabey'in fedakarlıkları sayesinde ve onun ideallerinden doğan Bilkent Erzurum'da okuma fırsatı karşıma çıktı.

Dünyada örnek gösterilen bir eğitim kurumu olan Bilkent Erzurum ve Hocabey'in felsefesinden ilham alan burs programları sayesinde benim gibi öğrenciler hayal bile edemeyeceğimiz bir gelişim yolculuğuna adım atabildi.

Bizim için burs, sadece maddi bir destek değildi. O bir mesajdı: "Birileri senin buraya

ait olduğuna inanıyor." Ve o "birileri", pek çok yönden Doğramacı'nın ta kendisiydi. Bilkent Erzurum Projesinin hayata geçmesinde, Bilkent Üniversitesi Rektörü Sayın Ali Doğramacı Hocamızın fedakarlıkları, katkısı ve vizyonunu, devlet büyüklerinin sağladığı destekle o dönemde devletimizin doğuya uzattığı eli de unutmamak gerekir. Bilkent Erzurum'u oluşturan bu iş birliği, sadece binalar kurmakla kalmamış, bir şehrin ve binlerce gencin kaderini değiştiren, o gençlere duyulan sarsılmaz bir inanç ortaklığına dönüşmüştür.

➤ Binalardan Daha Büyük Bir Vizyon

İnsanlar İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nin modern kütüphanelerine, laboratuvarlarına ve konser salonlarına baktıklarında dünya çapında bir kampüs görüyorlar ancak o yapıların arkasında derinden insani bir fikir vardır: Yetenek her yerde ve fırsat da her yerde olmalı. Hocabey; Erzurum'dan ya da Anadolu'nun ücra bir köyünden gelen bir öğrencinin, doğru imkânlar verildiğinde bir bilim insanı, bir sanatçı, bir diplomat ya da bir düşünür olabileceğine inandı. Sınıf arkadaşlarımdan çoğu benim gibi doğuda büyümüştü. Farklı hikâyelerimiz vardı ama hissimiz birdi: Açılan o kapı için duyulan minnettarlık.

➤ Hayatlara Yazılan Bir Miras

Hocabey'in en büyük anıtları adını taşıyan binalar değildir. Onun asıl anıtı, mimarı olduğu eğitim kurumlarının kapıla-

rından içeri belirsizlikle girip, oradan bir amaç duygusuyla çıkan binlerce öğrencidir. O öğrencilerden biri her başarılı olduğunda, her şifa verdiğinde, bilime ve insanlığın geleceğine her katkı sağladığında, her nota bastığında veya genç bir zihne ilham verdiğinde, onun vizyonu yaşamaya devam eder. İşte bu noktada insanların hayatında oluşan o eşsiz anlar, bana göre Hocabey'in mirasına sunulan en güçlü saygı duruşudur.

Onun tedrisatından geçen ve vizyonuyla desteklediği öğrencilerin bugün dünyanın dört bir yanında yarattığı bilimsel ve toplumsal dönüşüm, suya atılan bir taşın oluşturduğu o muazzam dalga etkisini başlatmış; Hocabey'in idealleri nesilden nesile katlanarak büyümüştür.

➤ Sanata ve Bilime Aynı Değeri Veren Bir Kurucu

Hocabey'i eşsiz kılan yönlerinden biri, eğitimi sadece teknik bir eğitim olarak görmemesiydi. O, tam bir eğitimin ruhu da beslemesi gerektiğine inanırdı. Bilkent Senfoni Orkestrası'nın, Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi'nin, kurduğu üniversitenin kalbinde yer almasının sebebi de bu olmalıydı.

Benzer şekilde Bilkent Senfoni Orkestrasının tüm kadrosunun, eşsiz virtüözleriyle Bilkent Erzurum'da sayısız konser vermesi eğitimde sanata duyulan önemi gösteriyordu. Bu konserler eğitimin sadece ne bildiğimizle değil, ne hissettiğimizle de ilgili ol-

duğunu hatırlatırdı. Bu benzersiz performanslar sadece ruhu doyurmuyor aynı zamanda farklı kültürleri bir araya getiren bir şölen sunuyordu.

Bilkent Erzurum'dan mezun olacağım dönemde bu sanatçıların sahnedeyken, karşılarında duran daha 18 yaşında olan gençleri yürekten ve ayakta gururla alkışlaması yıllar sonra anlayacağımız şekilde bir şeyleri başardığımızı veya başaracağımıza duyulan inancı gösteriyordu.

Eğitimim sırasında Bilkent'in sunduğu kaynaklarla ve rahmetli Polonyalı büyük sanatçı Janusz Szprot'un yoğun emeği sayesinde öğrendiğim Trombon ve Fransız Kornosu enstrümanlarından Erzurum'da çevremdeki insanlara bahsettiğimde insanlar şaşkın ve anlamayan bakışlarla bana bakıyordu, doğuda izini göremeyeceğim farklı kültürlerle tanıştığımı o dönemde fark etmiştim. Yine farklı kültürleri tanımanın verdiği eşsiz hazzı da o dönemde keşfetmiştim. Devam eden yıllarda başka kültürleri öğrenmeye duyduğum iştah da yıllar içinde giderek büyüdü.

Bu enstrümanların ve Janusz Szprot'un bana öğrettiği önemli bir şey daha vardı bir işi çoğu kişi yapabilir ama sadece çok azı kendi eşsiz tarzını katarak yapabilir. Hocabey'in ve Ali Doğramacı Hocamın Bilkent Erzurum ile yaptığı ise bunun çok daha ötesindeydi, sadece çok az kişinin Erzurum'a kazandırabileceği bir ulu çınarı, kendi eşsiz imzaları ve zarafetleriyle bu bölgeye dikmeleri onları gözümde bambaşka bir

seviyeye taşımıştı.

➤ Başarının Sessiz Geometrisi

ABD eski Başkanı Ronald Reagan'ın "En büyük lider, mutlaka en büyük şeyleri yapan değildir. İnsanlara en büyük şeyleri yaptırandır" sözü büyük ve vizyoner bir lider olan Hocabey'in tıp ve eğitim dünyasında bıraktığı izlerle örtüşmektedir. O, ülkenin sağlık ve eğitim standartlarını yükseltecek altyapıyı, kurumları ve felsefeyi kurmuş; ardından bu kurumlardaki insanlara şimdi en büyük işleri başarma sırası sizde demmiştir.

Başarı nadiren gürültüyle gelir. Size ulaştığımda genellikle sessizdir; sanki bir zamanlar sadece hayalini kurduğunuz bir yere varan uzun bir yolculuğun nihayete ermesi gibi zariftir. Başarımın nasıl bir his olduğunu tarif etmem gerekseydi, kupalardan veya alkışlardan bahsetmezdim. Şüphesiz, yorgunlukla ve dirençle geçen o uzun gecelerin boş gitmediğini anladığımız o anı betimledim. Başarı, zorluklarla dolu uzun bir tırmanışın ardından gelen o derin nefes gibiydi, tıpkı Booker T. Washington'un "Başarı, hayatta ulaşılan konumla değil; başarıya ulaşmaya çalışırken üstesinden gelinen engellerle ölçülür." sözünde anlattığı gibi.

İmkânların kısıtlı olduğu bir yerden geldiğinizde, her adımda bir belirsizlik hissedersiniz. Kendinizi başkalarından daha çok sorgularsınız. Girdiğiniz odalara gerçekten ait olup olmadığınızı merak edersiniz. Yol sizin için yeni

ve belirsiz olduğundan daha çok çalışır, daha çok yorulur ve bazen daha sık hata yaparsınız ancak, siz henüz kendinize tam olarak inanmıyorken birinin size inanması mucizevi bir şeydir. Bazen bu inanç bir öğretmenden, bir mentordan veya başkalarının sadece zorluk gördüğü yerde potansiyeli gören Hocabey gibi birinden gelir. Onların desteği mücadeleyi ortadan kaldırmaz ama mücadelenin anlamını değiştirir. Artık çabanız sadece kendiniz için değildir; size duyulan o inancı onurlandırmak içindir.

Bir gün geriye bakıp şaşırıcı bir şeyi fark edersiniz: Bir zamanlar olmayı hayal ettiğiniz o kişi, artık olduğunuz kişidir. Mükemmel değil, tamamlanmış değil; ama eskisinden çok daha iyi. Bugün her yaptığım işte Hocabey'in, Ali Doğramacı Hocamın ve eğitimimde emeği olan çok sayıda kişinin bana duyduğu inanç beni daha iyisini yapmaya ve bunu yaparken de özdeğerlerime sıkı sıkıya bağlı kalmaya itiyor.

Gerçek başarı nadiren tek başına yapılan bir tırmanıştır; bizdeki potansiyeli bizden bile önce görenlerin sessiz fedakarlıkları ve sarsılmaz inançları üzerine inşa edilir. Bu başarıya ortak olan Ailem, Hocabey, Ali Doğramacı Hocam, Bilkent eğitimcileri ve devletimizin uzanan eli sadece başarılarımı şekillendirmekle kalmadı, aynı zamanda bugün olduğum kişinin karakterini temelden yoğurdu. Başarının başkalarına karşı kazanılan bir zafer yerine sizi bugünkü halinize getiren o zorlu mücadele olduğunu düşünen biri olarak bu mücade-

lede yanımda olanlara şükran duyuyorum, benim gibi bu mücadeleyi vermiş birçok arkadaşımın da benzer hislere sahip olduğuna eminim.

Bölüm 3

Pınardan Okyanusa: Kendini ve Dünyayı Keşfetmek İsteyen Gençlere

Hocabey'in idealleri doğrultusunda bu yolculuğa çıkmış biri olarak, Erzurum'dan veya Anadolu'nun uzak bir mahallesinden ilim yolculuğuna çıkacak gençler için bu yolculuğu bir nehir metaforuyla özetleyebilirim;

Kaynağını doğduğu toprağın ruhundan, atalarımın kadim değerlerinden alan berrak nehirler gibi olacaksınız. Bir nehir, ne kadar uzağa akarsa aksın, geçtiği vadilere ne kadar karışırsa karışsın doğduğu o ilk pınarın suyunu taşır göğsünde. Kendi gerçeğinizi, doğduğunuz yerin kültürünü ve değerlerini, bizi biz yapan mirasımızı korurken, ilim ve kendini keşfetme yolculuğunda ilerleyerek doğduğu topraklara, ülkesine, insanlarına ve tüm dünyaya katkı sağlayacaksınız.

Ancak unutmayın ki bir nehir olduğuy yerde durursa göle dönüşür, durgunlaşır. Hayat bulması için akması gerekir. Tıpkı o nehir gibi kendi gerçeğinizden bir damla bile eksiltmeden yüzünüzü geleceğe dönmelisiniz. Özdeğerlerinizden uzaklaşmadan zihninizin kapılarını yeniliğe, başka kültürlerin zenginliğine ve dünyanın o muazzam çeşitliliğine açmalısınız. Yarımın enginliğine

ve farklı denizlere karışmaktan korkmamalısınız.

Bir nehir okyanusa kavuştuğunda yok olmaz. Aksine, o koca okyanusu kendi suyuyla besler, zenginleştirir ve onunla bütünleşerek büyür.

Sözlerime, Hocabey'in çizdiği yolu ve bilime olan sarsılmaz inancını özetleyen o meşhur sözüyü son vermek istiyorum: "Daha ileriye, en iyiye..."

BİR DİZ DİBİ MEDENİYETİ: HEYBET HAN'IN GÖLGESİNDE BÜYÜYEN BİR ÖMÜR

Edanur BAKAN

İhsan Doğramacı'nın hayatını anlatırken kullandığı "Beni babam ve nenem Heybet Han'ın sevgisi büyük yaptı" sözü, bir insanın yalnızca aldığı eğitimle, bulunduğu çevreyle ya da sahip olduğu imkânlarla değil; çok daha derinlerde, köklerde saklı bir sevgi ve terbiye iklimiyle yoğrulduğunu anlatan güçlü ve anlam yüklü bir ifadedir. Bu cümle, aynı zamanda insanın büyüklüğünün ardında çoğu zaman görünmeyen, adı sıkça anılmayan ama etkisi hayat boyu hissedilen manevi mimarların varlığına işaret eder.

Bu sözde adı geçen Heybet Han ise sadece bir babaanne değil; bir neslin ruhunu şekillendiren, aile içinde değerleri mayalayan, sabırla ve şefkatle karakter inşa eden bir irfan temsilcisidir. Onun varlığı, Doğramacı'nın hayatında yalnızca bir sevgi kaynağı değil; aynı zamanda bir duruşun, bir ahlakın ve bir medeniyet tasavvurunun temel taşlarından biri olmuştur. Çünkü bazı insanlar konuşarak değil, yaşayarak öğretir; bazı izler ise kelimelerle değil, kalpte açtığı derinlikle nesiller boyu varlığını sürdürür.

Babaanneler, geçmiş ile gelecek arasında kurulan en

Heybet Han

sahici köprülerden biridir. Onlar, sadece torunlarını büyüten değil; aynı zamanda bir milletin hafızasını, değerlerini ve inceliğini aktaran görünmez mimarlardır. Bir babaannenin dizinin dibinde büyüyen çocuk, yalnızca sevgi görmez; sabrı, merhameti, vakar ve ölçüyü de öğrenir.

Heybet Han'ın Doğramacı üzerindeki etkisini düşündüğümüzde, onun sadece bir aile büyüğü değil, aynı zamanda bir karakter inşacısı olduğu anlaşılır. Çünkü büyük insanlar, çoğu zaman büyük sevgilerin eseridir.

Bir babaannenin sevgisi, anne-baba sevgisinden farklı olarak daha derin, daha kuşatıcı ve zamanın süzgecinden geçmiş bir bilgelik taşır; ace-

leden uzak, daha dingin, daha sabırlı ve daha merhametli bir karaktere sahiptir. Bu sevgi, yalnızca çocuğun duygusal dünyasını beslemekle kalmaz; ona güven duygusu kazandırır, hayata karşı sağlam bir duruş geliştirmesine yardımcı olur ve en önemlisi, sevgi ile sınır koyma arasındaki hassas dengeyi öğretir. Babaanneler, hayatın sertliğini yumuşatan, karmaşayı anlamlandıran ve çocuğun ruhuna sükûnet aşılardan bir liman gibidir; onların varlığı, çocuğun iç dünyasında kalıcı bir huzur ve aidiyet hissi oluşturur.

Bir insanın kökleri ne kadar derinlere uzanıyorsa, hayatta o denli sağlam, sarsılmaz ve dirençli durur; rüzgârlar şiddetlense de devrilmez, aksine daha da kök salar. Babaanne-

ler ise bu köklerin en güçlü, en besleyici damarlarından biridir. Onların anlattığı her hikâye, aslında geçmişin tecrübesini bugüne taşıyan birer irfan köprüsüdür; yaşadıkları zorluklar sabrın, gösterdikleri dirayet ise metanetin canlı birer örneğidir. Farkında olunmadan dinlenen bu hatıralar, hissedilen o derin sevgi ve gözlemlenen o vakur duruş, torunların karakterine sessizce işlenir; zamanla bir duruşa, bir ahlaka ve hayata karşı güçlü bir tavra dönüşür.

Ne var ki günümüzde giderek yaygınlaşan çekirdek aile yapısı, bu kadim ve besleyici bağların zayıflamasına neden olmakta; aile büyüklerinden mahrum büyüyen çocuklar, yalnızca bir sevgi eksikliği değil, aynı zamanda tecrübenin, hikmetin ve yaşamışlığın sunduğu doğal eğitimi de kaybetmektedir. Modern hayatın hızına kapılmış, bireyselleşmenin ön plana çıktığı bu yapı içinde çocuklar, çoğu zaman sabrı yaşayarak öğrenemekte, merhameti hissederek içselleştirememekte ve sınır kavramını sevgiyle tanıyamamaktadır. Oysa bir babaanne, sadece bir aile büyüğü değil; aynı zamanda çocuğun karakterini ince ince işleyen, ona kök kazandıran ve hayata karşı direnç geliştirmesini sağlayan en kıymetli rehberlerden biridir.

Belki de bugün dünyada İhsan Doğramacı gibi hem ilmiyle hem şahsiyetiyle iz bırakan büyük isimlerin daha az yetişmesinin sebeplerinden biri de tam olarak budur: köklerin zayıflaması, aile içindeki

hikmet halkalarının kopması ve çocukların yalnızca bilgiyle büyütülüp, irfanla beslenememesidir. Çünkü büyük insanlar sadece okullarda değil; diz dibi sohbetlerde, yaşamışlıkların gölgesinde ve karşılıksız sevginin ikliminde yetişir. Bugün eksik olan belki de tam olarak bu iklimdir.

İhsan Doğramacı gibi bir ismin yetişmesinde Heybet Han'ın rolü, işte tam da bu noktada derin bir anlam kazanır. Çünkü Heybet Han, yalnızca bir aile büyüğü değil; kökleri kadim bir kültüre uzanan, hayatı tecrübeyle yoğrulmuş, geleneğin inceliğini ve irfanını taşıyan bir Türk kadımıdır. Onun temsil ettiği değerler dünyası, sadece bireysel bir sevgi değil; aynı zamanda nesilden nesile aktarılan bir medeniyet tasavvurunun da yansımasıdır. Büyük ihtimalle bu derin ve köklü sevgi, Doğramacı'ya yalnızca akademik başarıya ulaşmanın yollarını değil; insan yetiştirmenin kutsiyetini, topluma hizmet etmenin ahlaki sorumluluğunu ve ilmin ancak hikmetle anlam kazandığını da öğretmiştir. Çünkü bazı insanlar bilgiyle yükselir; fakat onları kalıcı kılan, besledikleri o kadim ruh ve aldıkları terbiyedir. Modern dünyada eğitim çoğu zaman okullarla ve sistemlerle özdeşleştirilir. Oysa gerçek eğitim, çoğu zaman evin içinde, özellikle de büyüklerin varlığında şekillenir. Babaanneler; dürüstlüğü bir hikâyeyle, sabrı bir hatırayla, ahlaki ise bir bakışla öğretirler.

Heybet Han'ın Doğramacı'ya aktardığı şey belki de

tam olarak buydu: Sözle değil, yaşayarak öğretilen bir hayat bilgisi.

İhsan Doğramacı'nın sözünde geçen "büyük yapmak" ifadesi, yalnızca makam, unvan ya da mesleki başarıyla ölçülebilecek bir büyüklüğü değil; insanın iç dünyasında inşa edilen ahlaki derinliği, vicdani hassasiyeti ve topluma karşı taşıdığı sorumluluk bilincini de kapsayan çok katmanlı bir olgunluğu ifade eder. Bu büyüklük; sadece aklın değil, kalbin de terbiye edilmesiyle mümkün olur. Ve çoğu zaman bu görünmeyen insanın arkasında, bir babaannenin karşılıksız şefkati, tükenmeyen sabrı, ince terbiyesi ve her daim torununun üzerinde hissedilen duası vardır; sessiz ama etkisi ömür boyu süren bir emek... Bugün büyük şahsiyetlerin hayatına baktığımızda, çoğu zaman arka planda onları şekillendiren güçlü aile figürleri görürüz. Babaanneler ise bu figürler arasında en mütevazı ama en etkili olanlardandır.

Heybet Han, belki kürsülerde konuşmadı, kitaplar yazmadı; ama yetiştirdiği torunla bir nesle dokundu. Bu da gösteriyor ki, bazen en büyük eserler, en sessiz ellerden çıkar.

Ve belki de bu yüzden, bir insanın büyüklüğünü anlamak için sadece ona değil, onu büyütenlere de bakmak gerekir.

İHSAN DOĞRAMACI

Dr. Şemsettin KÜZECİ

➤ Giriş

Irak'ın Kuzeyinde yer alan ve 18 vilayetinden önemli bir şehir olan "Erbil" tarih boyunca çok önemli gelişmelere sahne olmuştur. 1534-1918 yılları arası Osmanlı hâkimiyetinde Musul Vilayetinde bağlı bir şehir olarak tarihte yer almıştır. 1918 sonrası İngilizlerin Irak işgali sonrası Irak devletinin 1921 yılından kurulmasından sonrası süreçte Irak'ın bir vilayeti olarak tarihe geçmiştir.

Tarih boyunca Türk olarak bilinen Erbil şehri. Son yüz yılda değişik aşamalardan geçti. Bir zamanlar Kerkük Sancağını bağlı olan Erbil şehri tarihin derinliği kadar eskidir. Eski ismi İngiliz maarif dairesinde "Erbila" diye geçmiştir. Bu ismi M.Ö.331 Büyük İskender ve Daryos kodomanos arasında yapılan çatışmadan almıştır. İslam maarif dairesinde ise Babil ve Aşuri desenlerinde kullanılan el yazısında Mismari Hattı "Erbilo" diye geçmektedir. Ama en makbul görüş birinci görüştür. Tarihçiler ise "Erbil" ismini kullanmışlardır. İbni Esir, "El-Kamil fitarih" kitabında, İbni Kesir "Tarihte başlangıç ve sonuç" kitabında ve İbni Haldun "Tarihi'nde bu şekilde zikretmiştir. Irak halkı bu şehri

"Erbil" diye söylemektedir. Erbil bölgesi verimli ve engebesiz

Osmanlı döneminde Meclisi mahpusunda Erbil'i temsil eden çok sayıda Türkmen aileleri Erbil'in temeli oluşturmaktaydı. Doğramacı ailesi de onlardan biriydi. Bu aileye mensup olan söz konumuz olan Prof. Dr. İhsan Doğramacı Erbil'de doğmuş ve daha sonra hayat serüveni Türkiye'de istikrara etmiştir. Bu yazımızda İhsan Doğramacı'nın hayatını belgesel film belgeseli olarak metnini aşağıya alıyoruz.

➤ İhsan Doğramacı Ailesi ve Eğitimi

İhsan Doğramacı 1915 yılında Erbil'de doğdu. Irak Türkmen kökenli bir Türk tıp profesörü ve akademisyen olarak Türkiye'de yükseköğretimin modernleşmesinde öncü bir rol üstlenmiştir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra yurtiçi ve yurtdışında pediatri alanında uzmanlaşmış, Harvard ve Washington Üniversiteleri'nde çalışmalar yapmıştır. Türkiye'de Hacettepe Üniversitesi'ni kurarak çağdaş tıp eğitiminin temellerini atmış, Bilkent Üniversitesi ile vakıf üniversiteleri modelini hayata geçirmiştir.

1981'de Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) ilk başkanı olarak üniversite sistemini yeniden düzenlemiş, uluslararası alanda UNICEF ve Dünya Sağlık Örgütü gibi kurumlarla işbirliği yaparak çocuk sağlığına katkılar sunmuştur. Akademik ve kurumsal girişimleriyle Türkiye'nin eğitim ve bilim dünyasında kalıcı bir miras bırakmıştır.

➤ Doğramacı'nın Eğitimi

Doğramacı Karamahmet, Irak seferinde 4. Murat'a eşlik eden ve ailesiyle birlikte Erbil'e yerleşen bir Türkmen'dir. Doğramacı'nın soyundan gelen İhsan Doğramacı, Erbil Belediye Başkanı Ali Paşa'nın oğlu olarak 1915 yılında Erbil'de dünyaya geliyor.

İlkokulu Türkçe eğitim veren Erbil Mektebi İptidaisinde, ortaöğrenimini Beyrut Amerikan Kolejinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden 1938 yılında mezun oldu. Çocuk Sağlığı ve hastalıkları (pediatri) eğitimine Ankara Numune Hastanesinde Prof. Albert Eckstein'in asistanı olarak başladı ve sonra Harvard Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Tıp Fakültesinde sürdürdü. Boston Çocuk Has-

tanesi ve Washington Üniversitesi St. Louis Çocuk Hastanesinde araştırmalar yaptı.

Hacettepelilerin kendisinin olmadığı ortamda kendisinden "Hocabey" olarak bahsettiği Sayın İhsan Doğramacı uluslararası birçok ünlü kuruluşta genç yaşlardan itibaren görevler almıştır.

➤ Doğramacının Uluslararası Misyonu

1945 yılında San Francisco'dan kurulan Birleşmiş Milletler, Çin ve Brezilya delegelerinin önerisi üzerine sağlıkla ilgili uluslararası düzeyde bir kuruluş oluşturulmasına karar verdi. Böylece kurulan Dünya Sağlık Örgütü (WHO), ilk toplantısını New York'ta yaptı. Dünya Sağlık Örgütünün bu toplantısına katılarak kuruluş anayasasını imzalayanlar arasında bugün hayatta olan tek kişi İhsan Doğramacı'dır.

Dünya Sağlık Örgütü, çalışmalarını İsviçre'nin Cenevre kentinde sürdürdü. Doğramacı, Örgütün toplantılarına sık sık Türk Delegasyonunun başkanı olarak katıldı ve Asamblenin ikinci başkanlığına seçildi.

Doğramacı'nın Hacettepe Tıp Fakültesinde uyguladığı özgün eğitim sistemi dünyada büyük yankı uyandırmıştı. İngiltere'de Tıp Eğitimi Reformu çalışmalarında görev alan

Kraliyet Komisyonu başkanı Sir Brian Windeyer, hazırladığı raporda Hacettepe'de uygulanan Tıp Eğitimi Programının İngiltere'de oluşturmaya çalıştıkları programın aynısı olduğunu belirtmişti.

Dünya Sağlık Örgütünde son derece etkin görevlerde

bulunan Doğramacı, Örgüt adına Afrika'da Kamerun-Yaounde'de ve Nijerya-İfe'de, Güney Amerika'da Brezilya'nın başkenti Brasilia'da ve Kanada-Sherbrooke'de Hacettepe örneğine benzer Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakülteleri kurulmasına önderlik etti.

Sayın Doğramacı Birleşmiş Milletler UNICEF Teşkilatının üç dönem Program Komitesi Başkanlığını ve iki dönem yürütme Kurulu Başkanlığını yaptı. 1992 yılında UNICEF adına Saraybosna'da taraflar arasında geçici ateşkes sağlanmasına katkıda bulundu. Burada, çocuklara yönelik aşı ve yiyecek-giyecek sağlama kampanyalarına önderlik etti. UNICEF Türkiye Milli Komitesinin kurulmasında etkin olarak görev aldı ve 2003 yılına kadar bu komitenin başkanlığını üstlendi. 2003'te bu kuruluşun yaşam boyu Onursal Başkanı seçildi.

Sayın Prof. Dr. İhsan Doğramacı ABD'den yurda dönüşünden sonra 1947-1949 yılları arasında Ankara Üniversitesinde Çocuk sağlığı ve Hastalıkları konusunda öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1949 yılında doçentlik unvanını aldı. 1954 yılında aynı üniversitede profesör olarak görev yaptı. 1963-1965 yıllarında Ankara Üniversitesi Rektörü, 1965-1967 yıllarında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Mütevelli Heyet Başkanı, 1967-1975 yıllarında Hacettepe Üniversitesi Rektörü görevlerinde bulundu. 1976 yılında Paris V (Rene Descartes) üniversitesinde konuk profesör olarak görev aldı.

➤ YÖK'ün Kurucusu

Ankara Üniversitesi Rektörlüğü sırasında Avrupa Rektörler Birliği Yönetim Kurulu üyeliğine seçilen Doğramacı, her iki ayda bir Avrupa Üniversitelerinde düzenlenen toplantılara katıldı. Bu vesileyle bu ülkelerin yükseköğretim sistemlerini yerinde inceleyerek bilgi edinme fırsatını buldu. 1981 yılında yükseköğretimde reform çalışmalar gerçekleştirmek üzere yurda dönen Doğramacı, aynı yıl Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı görevine getirildi. Bu görevi 1992 yılına kadar sürdürdü.

1982 yılında Anayasada yapılan değişiklikle birlikte vakıflarca üniversite kurulması olanağı doğdu. Bu olanaktan yararlanılarak 1984 yılında kurulan Bilkent Üniversitesi, 1986 yılında eğitim-öğretime başladı. Sayın Doğramacı, 1986 yılından beri Üniversitenin Mütevelli Heyet Başkanı olarak görev yapmaktadır.

Afganistan savaşı sırasında hekimlerden oluşturduğu bir ekiple birlikte Afganistan'ın Kabil kentine gitti. Orada üniversite yetkilileri ve bakanlarla görüşerek Kabil Atatürk Çocuk Hastanesinin son gelişmelere göre donatılması işini üstlendi. Aynı zamanda, Ankara'da, Afgan hekim ve sağlık personeline eğitim kursları, çeşitli düzeylerdeki Afgan öğretmenlere de hizmet içi kursları verilmesini sağladı. Bu kursları halen sürdürmektedir.

Yüz elli ülkeden 500.000'in üzerinde üyesi olan Uluslararası pediatri Kurumu'nun (IPA) 1968'den 1992'ye kadar her üç yılda bir, Başkanı ya da genel Direktörü seçilen Doğrama-

cı, 1992'den Kurumun Yaşam Boyu Onursal Başkanlığına getirildi. Ayrıca, belli dönemlerde Dünya Sağlık Örgütü, UNICEF, Uluslararası Pediatri Kurumu, Uluslararası Jinekoloji ve Onstetrik Federasyonu (FIGO) ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) yöneticilerinden oluşan bir "task force" (güç birliği) kurdu ve bu birliğin başkanlığını yaptı. Bunların yanı sıra, Türk Dilli Ülkeler Pediatri Dernekleri Birliğinin kurulmasına ve bu birliğin IPA üyesi olmasına öncülük etti.

1949 yılında Paris'te kurulan Uluslararası Çocuk Merkezinin (ICC) Yönetim Kurulu Üyesi olarak uzun süre görev yaptı. 1999 yılında bu merkez, çalışmalarını Ankara'da sürdürmeye karar verdi ve Doğramacı 1999-2006 yılları arasında bu kuruluşa başkanlık etti.

İhsan Doğramacı'nın Türkiye'de tıp eğitimine getirdiği yenilikleri kısaca özetleyecek olursak; Doğramacı'nın, 1954 yılında kurduğu Çocuk Sağlığı Derneği ve Hacettepe Vakıfları aracılığıyla Çocuk Sağlığı Enstitüsünün gelişmesine büyük katkıda bulunduğunu, 1961 yılında Enstitüye bağlı bir Hemşirelik Yüksekokulu ile Türkiye'nin ilk Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Diyetetik-Nutrisyon ve Tıbbi Teknoloji Yüksekokullarını kurduğu görürüz.

1958 yılında Türkiye Milli Pediatri Derneği'nin ve 1963 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde tıp eğitimi veren ikinci fakülte olan Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesinin, ardından da Diş Hekimliği Yüksekokulunun ku-

rulmasını sağlamıştır. Ankara kentinde ikinci Tıp Fakültesi olarak kurulan Hacettepe Tıp Fakültesi özellikle Tıp Eğitiminde ve Tıp uygulamasında büyük bir yenilik yapmıştır. Amerika Birleşik Devletleri Case Western Üniversitesi'nden adapte edilen entegre eğitim sistemi daha sonraki yıllarda yurtiçi ve yurtdışı tıp kurumlarının Tıp Eğitimi etkilemiş ve bir model olmuştur. Aynı şekilde modern pozitif tıbbın uygulandığı örnek bir hastane olmuştur.

Erzurum Atatürk Üniversitesi'ne Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne birer tıp fakültesi kurulmasına öncülük eden Sayın Doğramacı 1967 yılında Hacettepe Üniversitesi'ni kurulmuştur.

➤ Doğramacı'nın Unvanları ve Ödülleri

Prof. Dr. İhsan Doğramacı'ya yurt dışında 14 üniversiteden ve 16 Türk Üniversitesinden 30 adet "Onursal Doktora" unvanı verilmiştir ve kendileri çapında, pediatri ve tıpla ilgili sekiz akademinin ve başta Dünya Sağlık Örgütü Tıp Cemiyeti olmak üzere 23 ülkenin Ulusal Pediatri Derneği Onursal üyesidir.

Prof. Dr. İhsan Doğramacı, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Üstün Hizmet Madalyası, Azerbaycan Haydar Aliyev Madalyası, Avrupa Konseyi "Barış, Adalet ve Tolerans Ödülü" gibi birçok devlet Nişanı ve ödülleri almıştır.

Yurtiçi ve yurtdışında yayınlanmış bilimsel kitap ve kitap bölümleri olan ve editörlükler yapmış olan ve bi-

yografisi birden fazla kitap olarak yayınlanmış olan Prof. Dr. İhsan Doğramacı, Türkçe dışında İngilizce, Fransızca, Almanca, Arapça ve Farsça bilmektedir, evli ve Ali, Ömer ve Şermin adında "2 erkek ve bir kız" üç çocuk babasıydı.

25 Şubat 2010 tarihinde Ankara'da vefat etti. Bilkent bölgesi girişinde vefatından önce kendisinin planladığı ve inşa ettiği "Doğramacızade" Camiinin avlusunda defnedildi.

BİLKENT SENFONİ ORKESTRASI VE İHSAN DOĞRAMACI: TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI SANAT ELÇİSİ

Deniz AKYÜZ

▼ Giriş

Bilkent Senfoni Orkestrası (BSO), Türkiye'nin kültürel ve müzik yaşamında özel bir yere sahip, uluslararası standartlarda bir orkestradır. 1993 yılında Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi bünyesinde kurulan BSO, kısa sürede Türkiye'nin önde gelen senfoni orkestralarından biri hâline gelmiştir. Bu başarıda

en büyük pay, Bilkent Üniversitesi'nin kurucusu ve vizyon sahibi eğitmeni İhsan Doğramacı'ya aittir. Onun maddi ve manevi desteği olmadan, Türkiye'de akademik ve uluslararası düzeyde bir orkestranın kurulması mümkün olamazdı.

Senfoni orkestralarının tarihi XVII. yüzyıla uzanır. O dönemde Orta Avrupa'da ortaya çıkan orkestralar, kısa sürede

sınırları aşarak tüm dünyaya yayılmıştır. Modern senfoni orkestraları, yaylılar, nefesliler, vurmалılar ve diğer çalgılar (arp, piyano, org, çelesta) olmak üzere dört ana gruptan oluşur. BSO, bu geleneksel yapıyı uluslararası standartlarda benimseyerek hem klasik hem de Türk müziğini icra etme kapasitesine sahiptir.

➤ İhsan Doğramacı'nın Vizyonu ve Kuruluş Süreci

Bilkent Senfoni Orkestrası'nın temeli, 1991'de Prof. Ersin Onay tarafından başlatılan Uluslararası Yaz Okulu ve Uluslararası Gençlik Senfoni Orkestrası projelerine dayanır. Ancak orkestranın hayata geçirilmesinde en kritik rol, Bilkent Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı İhsan Doğramacı'nın vizyonu ve desteği olmuştur. Doğramacı, Türkiye'de müzik eğitimi ve sanatı için devrim niteliğinde bir adım atarak, hem üniversiteyi hem de orkestrayı kurmuş ve desteklemiştir.

BSO, ilk konserini Ankara Hipodromu'nda gerçekleştirmiştir. Bu etkinlik, Türkiye'de halka açık senfonik müzik konserlerinin ne kadar ilgi görebileceğini ve Anadolu'nun müziğe olan açıklığını ortaya koymuştur. Doğramacı'nın kültür ve eğitim vizyonu sayesinde BSO, sadece Ankara'da değil, Anadolu'nun dört bir yanında klasik müzikle tanışılmasını sağlamıştır.

➤ Türkiye ve Uluslararası Alandaki Rolü

BSO, kuruluşundan itibaren Türkiye'nin kültürel ve sanatsal yaşamına benzersiz katkılarda bulunmuştur. Orkestra, klasik ve halk müziğini Anadolu'nun dört bir yanına taşımak amacıyla başlattığı gezici konserlerle kırk iki farklı ilde sahne almış ve binlerce izleyiciye ulaşmıştır. Bu çalışmalar, yalnızca büyük şehirlerdeki müzik kültürünü güçlendirmekle kalmamış, aynı

zamanda küçük ve orta ölçekli şehirlerde yaşayan halkın çok sesli müzikle tanışmasını sağlamış ve yerel kültürel farkındalığı artırmıştır. Bu kapsamlı ulaşım ağı, BSO'yu Türkiye'de müziği demokratikleştiren, her kesimden insanın erişebileceği bir sanat kurumu hâline getirmiştir.

Uluslararası arenada ise BSO, Türkiye'yi bir kültür elçisi olarak temsil etmiştir. İtalya'nın tarihi konser salonlarından, Portekiz ve Belçika'nın prestijli festival sahnelerine; İsviçre'nin klasik müzik merkezlerinden Japonya, Almanya ve Azerbaycan'daki uluslararası etkinliklere kadar geniş bir coğrafyada sahne almıştır. Bu turneler, sadece orkestranın müzikal başarısını göstermekle kalmamış, aynı zamanda Türkiye'nin kültürel diplomasi alanında uluslararası düzeyde tanınmasına katkı sağlamıştır. Orkestra, farklı ülkelerdeki izleyicilerle kurduğu etkileşim sayesinde, Türk müziğinin evrensel boyutunu yansıtmaya ve kültürlerarası diyalog kurma görevini başarıyla yerine getirmiştir.

Tüm bu başarıların arkasında, BSO'nun kurucusu ve Bilkent Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı İhsan Doğramacı'nın vizyonu ve stratejik yönlendirmesi yatmaktadır. Doğramacı, yalnızca maddi kaynak sağlamakla kalmamış, aynı zamanda Türkiye'de müzik ve sahne sanatlarının gelişimi için uzun vadeli bir plan sunmuş ve orkestranın hem ulusal hem de uluslararası başarılarla taçlanmasını sağlamıştır. Onun liderliği, BSO'nun

sadece bir konser topluluğu olmasının ötesine geçerek eğitim, kültürel yayılım ve uluslararası işbirlikleri alanlarında da öncü bir kurum hâline gelmesine imkân tanımıştır.

➤ Eğitim ve Genç Müzisyenler

BSO, genç müzisyenlerin gelişimine ve müzik eğitimine büyük katkı sağlamaktadır. Orkestra, her yıl genç yeteneklere, deneyimli profesyonel müzisyenlerle birlikte çalışma fırsatı sunarak onların teknik ve sanatsal becerilerini geliştirmelerine imkân tanır. Bilkent Üniversitesi öğrencileri, BSO'nun düzenli provalarını izleyerek sadece orkestrasyon ve icra tekniklerini öğrenmekle kalmaz; aynı zamanda klasik müzik repertuarının derinlemesine incelenmesi, besteci anlayışı ve sahne deneyimi gibi çok yönlü bir eğitim deneyimi kazanırlar. Bu yaklaşım, öğrencilerin teorik bilgilerini pratiğe dönüştürmelerine ve müzik kariyerlerinde güçlü bir temel oluşturmalarına yardımcı olur.

İhsan Doğramacı'nın vizyonu, BSO'yu sadece bir performans topluluğu olarak görmekle sınırlı kalmamış; her konser ve festivalin bir eğitim platformu olarak değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu kapsamda, konser verdiği her ilden seçilen yetenekli öğrenciler, Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi'nin Hazırlık Okulu'nda eğitim alma fırsatı bulmuş; böylece müzikal yetenekler ulusal sınırları aşarak uluslararası platformlarda da temsil

edilmiştir. Orkestra, öğrencilerin sadece teknik becerilerini değil, aynı zamanda disiplin, takım çalışması, sahne disiplini ve yaratıcı düşünme yetilerini geliştirmelerine de olanak tanımaktadır.

BSO'nun bu eğitim yaklaşımı, Türkiye'de klasik müzik alanında bir model teşkil etmektedir. Orkestra, genç yeteneklerin yetişmesini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda Anadolu'nun farklı bölgelerinden gelen öğrenciler aracılığıyla kültürel çeşitliliği ve müzik mirasını da korumaktadır. Bu sayede BSO, eğitim ve performans arasındaki bağları güçlendirerek, klasik müzikte sürdürülebilir bir gelecek ve evrensel bir kültürel etki yaratmaktadır.

► Repertuar ve Önemli Projeler

BSO'nun repertuarı, klasik senfonik eserlerden çağdaş ve modern müzik çalışmalarına kadar oldukça geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Orkestra, Beethoven, Mahler ve Shostakovich'in tüm senfonilerini icra ederek büyük klasik müzik geleneğini Türkiye'de sahneye taşımış; Haydn'ın "Yaratılış" oratoryosu gibi başyapıtları seslendirerek, hem teknik hem de dramatik açıdan zorlu projelerde başarı göstermiştir. Bunun yanı sıra, orkestranın repertuarında Türk bestecilerin eserlerine özel bir yer ayrılmıştır. Cemal Reşit Rey, Ahmet Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin, Necil Kâzım Akses ve Hasan Ferit Alnar gibi önemli isimlerin eserleri BSO

tarafından yorumlanmış ve bu eserler aracılığıyla Türk müziği uluslararası platformlarda temsil edilmiştir. Böylece BSO, sadece klasik Batı müziğini değil, aynı zamanda ulusal müzik mirasını da evrensel bir bakış açısıyla dinleyiciye sunmaktadır.

Orkestra, konser ve festival sahnelerinde de oldukça aktif bir performans çizgisi sergilemektedir. İŞ BANKASI, Ankara, Mersin ve Eskişehir Uluslararası Festivallerinde düzenli olarak sahne alarak Türkiye'nin prestijli kültürel etkinliklerine katkıda bulunmuş; ulusal ve uluslararası alanda birçok ödül kazanmıştır. Bu başarılar, orkestranın yüksek teknik düzeyini ve sanatsal vizyonunu kanıtlamaktadır.

Tüm bu başarıların arkasında, Bilkent Üniversitesi'nin kurucusu İhsan Doğramacı'nın vizyonu ve stratejik yönlendirmesi açıkça görülmektedir. Doğramacı, BSO'nun repertuarının hem ulusal hem de uluslararası ölçekte etkili ve kapsamlı olmasını sağlamış; orkestranın klasik Batı müziği ile Türk müziğini dengeli bir şekilde yorumlamasını teşvik etmiştir. Onun liderliği sayesinde BSO, sanat ve kültürün bir araya geldiği bir eğitim ve performans platformu olarak Türkiye'de örnek bir kurum hâline gelmiştir.

Orkestra ayrıca, çağdaş bestecilerin eserlerini de repertuarına katarak yeni müzik üretimine destek olmakta ve genç bestecilere eserlerini profesyonel bir orkestrayla

seslendirme imkânı sunmaktadır. Bu yönüyle BSO, hem geleneksel hem de çağdaş müzik alanında öncü bir rol üstlenmiş, repertuar çeşitliliğiyle Türkiye'nin müzik kültürünü zenginleştirmiştir.

Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi'nin seçkin öğretim kadrosundan oluşan Bilkent Senfoni Orkestrası (BSO), Türkiye'nin kültür ve sanat yaşamında öncü bir rol üstlenmektedir. Kuruluşundan bu yana 1993'ten itibaren, her yıl yaklaşık 30'un üzerinde konser ve etkinlik düzenleyen BSO, radyo ve televizyon kayıtlarının yanı sıra, EMI, CPO ve Naxos gibi prestijli plak şirketlerinden çıkan 40'tan fazla CD ile müzik dünyasında önemli bir temsil kazanmaktadır. Bu çalışmalar, orkestranın sadece performans yeteneğini değil, aynı zamanda müzik kültürünü belgeleyip yayma misyonunu da gözler önüne sermektedir.

BSO, Bilkent Senfoni Dijital, Odeon Konserleri, Türk Bestecileri Haftası ve Bilkent Anadolu Müzik Festivali gibi özgün projelerle Türkiye'nin kültürel yaşamını zenginleştirmeyi temel ilke edinmiştir. Bu etkinlikler, hem klasik Batı müziğini hem de Türk müziğini kapsayan geniş repertuarıyla, ülkemizdeki izleyiciye hem estetik bir deneyim hem de eğitimsel bir değer sunmaktadır.

Orkestra, Türkiye sınırlarını aşarak uluslararası sahnelerde de başarıyla temsil edilmiştir. Siena Montepulciano, San Marino, San Leo, Mont-

reux ve Schleswig-Holstein gibi prestijli uluslararası festivallerde yer alarak, Türkiye'yi kültürel anlamda evrensel platformlarda temsil etmiştir. Bu turneler ve uluslararası işbirlikleri, BSO'nun sanatın evrenselliğini vurgulayan misyonunu pekiştirmiştir.

Sanatın toplumsal yaşamda işlevsel hâle getirilmesini temel bir amaç olarak benimseyen BSO, kuruluşundan bu yana çeşitli kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde çalışmıştır. Orkestra, bu çabaları sayesinde "Evrensel Kardeşlik ve Dünya Barışına Katkı" ve "Yerelden Evrensele Kültürel Tanıtım" ödüllerine layık görülmüş, 2009 yılında ise UNESCO Türkiye İyi Niyet Elçisi unvanını alarak kültür ve sanatın toplumsal sorumlulukla birleştiği bir model teşkil etmiştir.

Bu geniş çaplı projeler ve uluslararası başarılar, BSO'yu sadece bir performans topluluğu olarak değil, Türkiye'nin müzik eğitimi, kültürel diplomasi ve toplumsal sanat bilincinin öncüsü hâline getirmiştir.

➤ Sonuç

Bilkent Senfoni Orkestrası (BSO), Türkiye'nin kültür ve sanat hayatında öncü bir rol üstlenen ilk özel ve uluslararası senfoni orkestrasıdır. Kuruluşundan itibaren, Bilkent Üniversitesi'nin kurucusu ve vizyon sahibi eğitimci İhsan Doğramacı'nın öngörüsü, maddi ve manevi desteği sayesinde, BSO kısa sürede Türkiye'de ve dünya çapında

saygın bir konuma ulaşmıştır. Doğramacı'nın liderliği ve kültürel vizyonu, orkestranın yalnızca yüksek kalitede müzik icra etmesini değil; aynı zamanda genç yetenekleri destekleyen, eğitimle performansı birleştiren bir model olmasını sağlamıştır.

BSO, kuruluşundan bu yana düzenlediği gezici festivaller aracılığıyla Türkiye'nin kırk iki ilinde sahne almış; klasik ve halk müziğini farklı şehirlerde yaşayan geniş kitlelere taşımıştır. Bu sayede BSO, müzik kültürünü yalnızca büyük şehirlerle sınırlı bırakmayarak Anadolu'nun dört bir yanında çok sesli müzik deneyimini yaygınlaştırmıştır.

Orkestra, genç müzisyenlerin eğitimine yaptığı katkılarla da dikkat çekmektedir. Bilkent Üniversitesi öğrencileri, orkestra provalarını izleyerek hem teknik hem de sanatsal açıdan kapsamlı bir eğitim deneyimi kazanmakta; genç yetenekler, deneyimli profesyonellerle çalışma fırsatı bularak kariyerlerine güçlü bir başlangıç yapmaktadır. Bu yaklaşım, BSO'nun klasik müzikle birlikte halk müziğini de geniş kitlelere ulaştırmasını ve Türkiye'nin müzik eğitimine yaptığı katkıyı pekiştirmektedir.

Uluslararası alanda BSO, İtalya, Portekiz, İsviçre, Belçika, Japonya, Almanya, Irak ve Azerbaycan gibi ülkelerde verdiği konserlerle Türkiye'yi kültürel anlamda temsil etmiş; Türk müziğinin evrensel bir platformda tanınmasını sağlamıştır. Bu başarılar, BSO'nun kültürel diploma-

siye yaptığı katkısı ve Türkiye'nin uluslararası müzik sahnesindeki etkisini güçlendirmiştir.

Sonuç olarak, BSO yalnızca bir senfoni orkestrası olmanın ötesine geçerek eğitim, kültür ve uluslararası temsil alanlarında öncü bir kurum hâline gelmiş; İhsan Doğramacı'nın vizyonu ve desteği sayesinde Türkiye'nin müzik kültürünü evrensel düzeyde temsil eden, genç yetenekleri destekleyen ve kültürel diplomasiye katkı sağlayan bir sanat kuruluşu olarak faaliyet göstermeye devam etmektedir.

SÖZÜN KİFAYETSİZLİĞİ

☰ Oya CANGÜLOĞLU

Bilkent Üniversitesi

Mütevelli Heyeti Başkanlığı Büro Müdürü

Bu metin, ülkemizde ve dünyada yetkinliği, yeniliğe açık oluşu, kurumlar inşa etme ve bu kurumların ayakta kalmasını sağlama becerisi onaylanmış, takdir edilmiş Hocabey'in objektif niteliklerine yönelik bir metin değildir. Ben 26 yıl boyunca Hocabey'e yakın olarak çalışmış biriyim. Bu süreç boyunca ülkemizi ve dünyamızı ilgilendiren çok sayıda olayın tanığı oldum. Hocam tecrübesi, kavrayıcılığı, sabrı, hedefe yönelik tutumlarıyla hep çözüm odaklı bir insan olmuştur. Hepimiz yaşamışızdır, kimi zaman söz kifayetsiz kalır. Hocam da benim için böyledir. Onun dediği gibi, "Gönül dolu olunca, dil lal olur". Hislerim diridir, kelimeleri duygularım seçer. Mantığım geçici bir görevsizliktedir. Kendimi hislerime emanet ederim. Yüreğimle konuşurum. Dillendirdiklerim sizin için olduğu kadar benim için de yenidir. Kesin olan, içtenliğim, arzum, sahiciliğimdir. İzninizle, kulaklarınızdan yüreğinize yol almak isterim. Bu konuşmayı bir başka zaman diliminde ve bir başka yerde yapmış olsam eminim hislerim başka kelimelerle, cümlelerle dilimden dökülecektir. Böyle

bir durumda belki de ben daha önce Hoca ile ilgili olarak netleştiremediğim bir his ya da fikrimle yüzleşeceğim. Beni bu bağlamda ve her defasında kendini yeniden tanımlayan bir birey olarak dinlemenizi dilerim.

Hocamla tanıştığımda genç bir kızdım, erken çalışmaya başlayan bir kız. Ne işi biliyordum ne hayatı. Hocam iktidar sahibiydi. Doktordu, yöneticiydi, öğretmendi, yol göstericiydi. Ben ise öğrendikleriyle şaşkın, heyecanlı, meraklı bir kız. Usul bilirdi, halkından kopmamış bir aristokratı. Yolu, yordamı öğretti; öğrendim. İnsandı, rüyayı sezerdi. Gözlerdi, hızla algıladı. Samimiyetimi hızla algıladı ve dillendirdi. Hakka saygılıydı, kul hakkına girmezdi. Adalet öğretti, öğrendim. Dürüstlüğü her zaman kıymetlendirdi. Öngörüsü derin, vizyonu genişti. Eğitirken büyütürdü; varlığında serpildim, büyüdüm.

Yükseköğretim Kurulu'ndaki görevinden ayrıldığında beni de çağırdı. Hiç düşünmeden peşinden gittim. Yeni bir üniversite kuruluyordu.

Deneyimli ellerde mükemmeli arayan tutkuyu gördüm. Eğitime verilen önem beni etkiledi. Bilkent Üniversitesi, kütüphane binasında kuruldu. Kitap, eğitim, üniversite, gelecek, umutlar, kaygılar, sevinçler... Hepsi bir aradaydı. Kütüphane ve üniversite birlikteliği bana hep manidar gelir. Düşündükçe gülümserim. Dünya ölçeğinde bir üniversite kuruldu. Kivancımız her geçen gün çoğalıyor. Ulu önderimiz "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuştur" demiş, insanın çalışarak başarılı olabileceğini ama sanatçı olamayacağını eklemiş. Ben hocamda sanata ve sanatçıya saygıyı gördüm. Sanata ve sanatçıya özeni yaşadım. Bazen bir piyano resitalinde, bazen bir keman dinletisinde, bazen bir sergide, bazen bir şiirde, bazen bir anlatıda hayatı gördüm. İnsanın sanatla sığılıktan kurtuluşunu bana hocam gösterdi. Emeğe duyduğum saygı sanata duyduğum saygıyla bütünleşti. Dünya ölçeğinde bir müzik fakültesi kuruldu. Muhteşem bir konser salonu inşa edildi. Sanatın içinde büyüdüm.

Aklım ve onun bölünemez

eşi ruhumla bu eğitim ve olgunlaşma sürecinde bana huzur veren bir serpilme yaşadığımı itiraf etmek isterim. Çalışkan insan desteklenmelidir. Başarı ödüllendirilmelidir. Projelere önyak olunmalıdır. Hocam hiç tükenmeyen enerjisiyle yeniliklerin peşinde oldu. Güzeli ve yararlıyı destekledi. Takdir etmeyi öğretti çünkü desteklemeyi bildiği kadar takdir etmeyi de bilirdi.

Kişisel olgunlaşmamız için iki hasletten vazgeçmemiz gerekir. Hocam bunu sık sık vurgulardı. Vicdan ve merhamet. Hak yemediğimiz gibi, vicdansızlık da yapmadık. Merhameti ihmal etmedik. Zalim olmaksızın mazlum olmayı seçtik. Hocam yanında çalışan her insanla el sıkışarak ayrıldı. Hocamın yanında affetmeyi, küskünlükleri gidermeyi öğrendim.

Ülkemiz küçülen dünyanın bir parçası. Dünya insanlarını bizden, bizi dünya insanlarından ayrı düşünmek mümkün değil. Bir dünya insanı ne demektir gördüm, yaşadım. Dünyaya sanatıyla, politikasıyla, önderliğiyle yön veren insanları hocamla bulduğum camiada izledim, tanıdım. Hocam birçok insana olduğu gibi bana da dünyayı getirdi. Zaafları ve umutlarıyla insanı tanıdım. İnsanı tanıdıkça hem hüznüm hem umudum arttı. Hepimiz dünyadan gelip geçiyoruz. Yaşadığımız süre uzadıkça daha çok cana kulak verebiliyoruz, daha çok hüznün, daha çok mutluluk...

Aklı hayata hep erdi hocamın. Bedeni hareketlerini

sınırlasa da ruhu ve zihni maratonu bırakmadı. Hiç ölmeyecek gibi yaşamak ve yarın ölecekmiş gibi duyarlı olmak ne demek, canlı tanıştım, yaşayarak öğrendim. Bir dünyası vardı görülenin ötesinde, erişimi sınırlı bir dünya. İzne tabiiydi o dünyanın hikayelerin dinlemek, manzaralarını seyretmek. Mutluyum. Zaman zaman o dünyanın misafiri oldum, orada bir insanı gördüm. Gördüğüm insanı her şeyiyle, yeniden sevdim. Mutlak güç çürütür derler, bu gerçeğin idrakini hocamda gördüm. Güçlü iken kalender olmayı gözlemledim. Dillendirmeden dinlemeyi, dallandırmadan çözmeyi, aşağılamadan affetmeyi öğrendim.

Hocamızı kaybedeli 15 yıl oldu. Aynı ofiste çalışıyorum. Neredeyse her gün saygıyla, özlemlerle, gülümseyerek, eşsiz kişiliğinin çok farklı durumlarda defalarca ayırdına vararak onu anıyorum. Bilgeliğini özledim. İşte bu, sözün tıkanıp kaldığı anlardan biri. İfade edememe kifayetsizliği. Hocama rahmet diliyorum. Teşekkür ederim.

BİR HAYALİN İZİNDE: İHSAN DOĞRAMACI'YA VEFA

✉ Murat ÖZTÜRK

BELS Ortaokul Müdür Yardımcısı

Türk yükseköğretiminin vizyonunu değiştiren ve çevresi tarafından sevgiyle “Hocabey” olarak anılan Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın vefatının üzerinden on altı yıl geçti. Ancak onun bilime, eğitime ve insanlığa bıraktığı miras bugün hâlâ yaşamaya devam ediyor. Kurduğu kurumlar, yetişmesine katkı sunduğu öğrencileri ve ortaya koyduğu eğitim anlayışı, yalnızca Türkiye'de değil uluslararası

alanda da saygın bir yer edinmiştir. Nitekim İhsan Doğramacı, eğitim ve sağlık alanındaki çalışmaları nedeniyle dünyanın birçok üniversitesinden fahri doktora unvanları almış; uluslararası bilim ve eğitim kuruluşlarında önemli görevler üstlenmiştir. Hayatı boyunca ulusal ve uluslararası sayısız ödüle, nişana ve maddiyaya layık görülmüştür.

Hayatımı bilime, eğitime ve insan sağlığına adanmış İhsan Doğramacı, özellikle çocuk

sağlığı alanındaki çalışmalarıyla dünya çapında tanınan bir bilim insanı olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF gibi uluslararası kuruluşlarla yürüttüğü çalışmalar da çocuk sağlığı ve eğitimi alanındaki katkılarının dünya çapında takdir edildiğini göstermektedir. Kurduğu kurumlar yalnızca eğitim verilen yerler değil, aynı zamanda bilimsel düşüncenin ve akademik üretimin geliştiği merkezler hâline gelmiştir.

Bu vizyonun en önemli örneklerinden biri Hacettepe Üniversitesi'dir. Üniversitenin kurucusu ve ilk rektörü olan İhsan Doğramacı, Türkiye'de modern tıp eğitimi ve sağlık bilimlerinin gelişmesinde öncü bir rol üstlenmiştir. Daha sonra kurulan Bilkent Üniversitesi ise Türkiye'nin ilk vakıf üniversitelerinden biri olarak yükseköğretimde yeni bir model ortaya koymuş, eğitim öğretime ve bilime önemli katkılar sunmaktadır. Türkiye'deki birçok üniversitenin kurulmasından etkin rol alan İhsan Doğramacı, Erzurum Atatürk Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesine tıp fakülteleri kurulmasına öncülük ederek önemli katkılar sunmuştur.

İhsan Doğramacı'nın eğitim anlayışı yalnızca üniversitelerle sınırlı kalmamış, daha erken yaşlarda nitelikli eğitimin yaygınlaşmasına da ilham vermiştir. Ankara'da başlayan bu eğitim yolculuğu, Erzurum'da kurulan Bilkent Erzurum Laboratuvar Okulları ile Anadolu'nun en doğusuna ulaşmış ve en son 2025-2026 eğitim öğretim yılında açılan Bilkent Malatya Laboratuvar Okulları ile yoluna devam etmektedir.

Onun "Daha ileriye, en iyiyeye" sözü, insanları en iyisini yapmaya ve sürekli daha iyisi için çalışmaya teşvik eden bir anlayışı ifade eder. Bu anlayışın somut yansımalarından biri olarak şu sözleri dikkat çekicidir:

"Bilkent Erzurum yalnız Türkiye'de değil, dünyada da örnek gösterilecek bir eğitim merkezi olmak üzere ku-

rulmuştur."

Bugün dünyada örnek gösterilen bu kurumun bir eğitim neferi olarak, lise yıllarımda kurduğum bir hayali paylaşmak isterim. O yıllarda benim için en büyük hayallerden biri Hacettepe Üniversitesi'nde okumaktı. Açıkçası bu üniversitenin kurucusunun kim olduğunu bilmiyordum. O dönem benim için önemli olan şey, bilimle ve eğitimle özdeşleşmiş böyle bir kurumun öğrencisi olmaktı. Ancak hayatın yolları bazen insanı hayal ettiği istikametten farklı yönler gösterir. Üniversite eğitimimi başka bir kurumda tamamladım. Belki Hacettepe Üniversitesi'nde okuma hayalim gerçekleşmedi. Fakat bugün o üniversitenin kurucusu İhsan Doğramacı'nın eğitim vizyonunun bir parçası olan Bilkent Erzurum Laboratuvar Okullarında idareci olarak görev yapıyor olmak, hayatın bana sunduğu bir hediye ve gençlik yıllarımda kurduğum hayallerin izini taşıyan anlamlı bir karşılaşma gibi geliyor. Belki de insanın gençlik yıllarında kurduğu hayaller, hayatın ilerleyen dönemlerinde farklı biçimlerde karşısına çıkar. Bazen bunu fark edersiniz bazen de farkında olmadan yaşarsınız.

Bazı hayaller insanın hayatında birebir gerçekleşmez fakat insanı öyle bir yola çıkarır ki, bir gün kendinizi o hayalleri başkalarının yüreğine eken biri olarak bulursunuz.

Bu vesileyle eğitime, bilime, sağlığa ve insanlığa yaptığı eşsiz katkılar için İhsan Doğramacı'yı minnet ve şük-

ran duygularıyla, derin bir saygıyla anıyorum.

Kaynakça

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3577715>

<https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/dogramaci-ih-san>

<https://www.bilkent.edu.tr/hocabey/ozgecmis.html>

<https://www.tbmm.gov.tr/Haber/Detay?Id=>

52c06969-a201-4fc8-8232-f078695bcde5

TANIMADAN SEVMEK, YAŞAYARAK BORÇLANMAK

 Hira Nur KARAPINAR

BELS 11. Sınıf öğrencisi

Ben genç bir kızım, 17 yaşının sonlarında, Erzurum'un soğuk ama insanı ısıtan ortamında yaşayan; sekizinci sınıfın zorlu yokuşlarını tırmanırken hayalini hiç kurmadığı, ne olduğunu tam bilmediği bir okula yerleşmiş; o gün verdiği kararın, hayatının yönünü kökünden değiştireceğini bilmeyen bir kız. Ben bugün dönüp baktığımda, kendime en çok şu soruyu soruyorum: Ben bu imkanlara nasıl sahibim?

Cevap ise beni tek bir insana yönlendiriyor. İhsan Doğramacı'ya.

İhsan Doğramacı Vakfı Bilkent Erzurum Laboratuvar Okulları, BELS. Erzurum'un saklıda kalmış hazinesi. Bırakın Türkiye'yi, Erzurumluların dahi çoğunlukla adını duymadığı, yaşadıkları şehirde varlığından habersiz oldukları lakin ne olduğunu bilmesede tasarımına hayran oldukları o bina. Bir bina ve içindeki sayısız imkan. Bilkent... Bir hayalin, binlerce öğrencinin hayatına dönüştüğü o dünya. Sadece doktor değildi İhsan Doğramacı, Türkiye'nin modern eğitim sistemine yön veren, şimdi çoğu sınav öğrencisinin gecelerini gündüzüne katarak hayalini kurduğu Hacettepe ve Bilkent üniversitelerini kuran bir vizyonerdi. Sadece Türkiye'de değil, dünyada

da hem niteliği hem niceliği ile söz ettiren bu üniversiteler, bir hayalden doğdu. Şimdi o hayal, bizim hayatlarımız oldu.

Ben İhsan Doğramacı'yı hiç tanımadım, onunla hiç konuşmadım, düşüncelerini onun ağzından duyamadım. Ben onu belki hiç göremedim ama onun kurduğu bir dünyanın içinde yaşıyorum. İçinde bulunduğum okul ve onun kurduğu bu gelecek sayesinde her gün özgürce düşünmenin tadını alıyorum, yeni bir lisansı kullanarak kendimi ifade edebiliyorum, farklı kültürlerle tanışıyorum, göğsüme milli gurur doluyor, başarımla gurur duyuyorum. Ben bütün bunları ve daha fazlasını, o zamanında icraata geçtiği için yapılabiliyorum. Kurduğu hayali bizim ihtimallerimizde barındırdığı için, bugünün en sıfatı ile anılan başarımları bize mümkün kıldığı için yapılabiliyorum. O, sadece adından ibaret değildi. O, sadece bir doktor, hiç değildi. O aynı zamanda bir bilim insanıydı, Türkiye'yi uluslararası alanda temsil eden önemli bir isimdi, öğrencilere en güzelinden birer vizyon ve misyon modeliydi. Ben İhsan Doğramacı ile hiç tanışmadım ama her gün kaldırabildiğim omuzlarım için ona da minnettarım. Her büyük figürde bir hata bulu-

nur, bir yanlış yamanır, herkese sen doğru yolda değilsin denir. Herkes bir fikre sahip olabilir, ötekini reddeder, her şeyi tartışır. Lakin, bazı olgular nesnelidir, tartışmaya açık değildir. İhsan Doğramacı'nın bize sağladığı o büyük miras. Bu ve bunun gibi miraslar, tartışmanın çok ötesindedir.

İhsan Doğramacı'nın bu ülkeye kattığı tek şey binalar değil, aynı zamanda zihinlerdir, yeni nesiller, başarılar ve ülkenin geleceğidir. Sorgulama, merak etme, yargılama ve nice düşünme becerisini öğreten sistemler, reformlar, çalışmalar... Bir figürdü, bir isimdi, o da bir insandı ve bizim için gökyüzüne yerleşen en parlak yıldızlardan biriydi. Bir iş insanıydı, doktordu ama en çok bizlerin kahramanıydı. Bir zamanlar vardı, bir zaman yok oldu denmez bizde. O hep vardı, hep de var olacak denir. O, İhsan Doğramacı. İyi ki vardı. İyi ki var. Bıraktığı miras ile, hep var olacak.

Biz o mirasın bekçileri, taşıyıcılarıyız. O mirasın temsilcileriyiz. Bu bağlamda herkes, her genç ve her öğrenci kendisine sormalı: Biz, bize emanet edilen bu mirasa nasıl layık olacağız?

